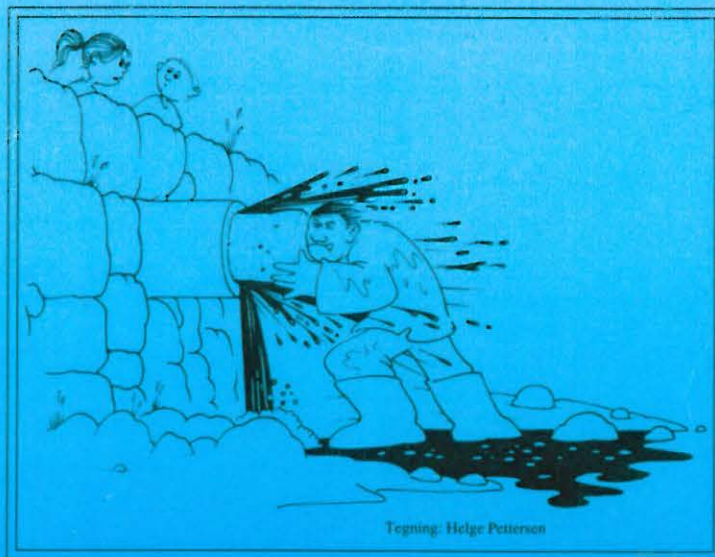

Fylkesmannen i Østfold - Miljøvernavdelingen
JELØY NATURHUS, ALBY
Postboks 867 Bergersborg, 1501 Moss
Tlf. 09 - 27 42 47

Miljøundervisningsressurser i Østfold

KATALOG 1991.

Miljøvernavdelingen
Fylkesmannen i Østfold

Postadresse: Dronningensgt. 1, 1500 Moss
Tlf: (09) 25 41 00 - Telefax: (09) 25 38 32

Dato: Februar 1991
Rapport nr: 5 - 91
ISBN nr. 82-7395-065-4

Rapportens tittel:
Katalog - miljøundervisningsressurser i Østfold
Forfatter:
Tor Schmedling
Oppdragsgiver:
Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen
Ekstrakt:
Denne rapporten gir en oversikt over miljøundervisningens status og ressurser i Østfold. Med tanke på videre planlegging og utvikling av miljøundervisningen er dette viktig basiskunnskap.
For det andre skal dette være en brukervennlig katalog hvor en lærer lett kan skaffe seg oversikt over ressurser og kontaktpersoner som kan ha betydning for det miljørelaterte undervisningsprosjekt han/hun arbeider med.

FORORD

Fylkesmannen i Østfold / miljøvernavdelingen fikk for 1990 tildelt midler fra Miljøverndepartementet for å styrke sitt engasjement i forhold til skoleverket. Med bakgrunn i disse midlene har Fylkesmannen ved miljøvernavdelingen og Skoledirektøren i Østfold inngått et samarbeid for å styrke miljøundervisningen i fylket. Denne katalogen er blitt til som en del av dette samarbeidet. Arbeidet med å kartlegge igangværende virksomhet i skolen med tilknytning til miljøundervisning og å utarbeide denne katalogen pågikk i vinterhalvåret 1990/91. Tor Schmedling i miljøvernavdelingen har stått for arbeidet med denne utgaven av katalogen.

For at en katalog som dette skal være et godt instrument, må den åjournføres med jevne mellomrom, og det er et arbeid som forutsetter innspill fra brukerne av katalogen. Herværende utgave av katalogen har i enkelte kapitler svært sparsomme opplysninger. Dette bør føre til at skoledirektørens kontor får et tilflyt av opplysninger om eksisterende miljøundervisningsressurser som ikke er med i denne utgaven.

Selv om denne katalogen ikke er å se på som et helt ferdig produkt, håper vi at den vil være til hjelp og inspirasjon for skoler som selv arbeider med eller som ønsker å starte opp miljørelaterte undervisningsprosjekter. Forhåpentligvis vil katalogen også kunne føre til at det kan knyttes fruktbare kontakter mellom skoler og lærere som arbeider med de samme temaene.

26. februar 1991
Hanna Marit Jahr
Skoledirektør

Miljøundervisningsressurser i Østfold - Katalog 1991.

Innhold

Innledning	side 1
Miljølære og M-87	side 2
1.Kommunevis oversikt over prosjekter og ressurser knyttet til grunnskolen	side 4
Aremark	side 4
Askim	side 5
Eidsberg	side 6
Fredrikstad	side 7
Halden	side 8
Hobøl	side 10
Kråkerøy	side 11
Marker	side 12
Moss	side 13
Onsøy	side 15
Rakkestad	side 18
Rolvøy	side 19
Rygge	side 19
Rømskog	side 21
Råde	side 22
Sarpsborg	side 24
Skjeberg	side 25
Spydeberg	side 27
Trøgstad	side 28
Varteig	side 28
Våler	side 28
2.Prosjekt og ressurser knyttet til høyskoler og den videregående skolen	side 30
3.Leirskoler og leirsteder	side 33
4.Miljøvern avdelingen i Østfold	side 34
5.Kommunale miljøvern rådgivere	side 41
6.Museer og samlinger	side 42
7.Ressurser knyttet til primærnæringene	side 44
8.Ressurser knyttet til det øvrige næringsliv	side 46
9.Nyttige adresser	side 47
10.Revidering av katalogen, innmelding av nye opplysninger	side 49

Innledning

I forslaget til statsbudsjett for 1991 er oppfølging av Verdenskommisjonen for miljø og utvikling et prioritert arbeidsfelt. Utdannings og forskningsdepartementet har bl.a. satt opp følgende mål for sin virksomhet på dette området:

- sjå til at miljøspørsmål blir innlemma i alle fag og samanhen-
garder ein finn det naturleg på alle nivå i utdanningssystemet
frå barnehage tiluniversitet.

Med bakgrunn i blant annet dette fikk Fylkesmannen i Østfold/
miljøvernavdelingen i 1990 tildelt midler fra Miljøverndeparte-
mentet for å styrke sitt engasjement i forhold til skoleverket. Med
bakgrunn i disse midlene har Fylkesmannen ved miljøvernavdelin-
gen og Skoledirektøren i Østfold inngått et samarbeid for å styrke
miljøundervisningen i fylket. "Miljøundervisningsressurser i Øst-
fold/KATALOG 1991 - Rapport 5/91" er et konkret resultat av dette
samarbeidet.

Hovedvekten av arbeidet med innsamling av opplysninger ble rettet
mot aktiviteten i grunnskolen i Østfold. Arbeidet med katalogen tok
til i oktober 1990 med utsending av spørreskjemaer til alle grunn-
skoler i Østfold. De innkomne svar er presentert i kapittel 1 og 3.
Opplysningene her burde være ganske fullstendige. Likeledes er
opplysningene i kapitlene 4 og 6 fullstendige.

Opplysningene i kapittel 2, 5, 7, 8 og 9 er delvis sparsomme, noe
som må tilskrives tidspress. Dette er noe som bør rettes opp i neste
utgave av katalogen. I denne sammenheng henvises det til kapittel
10, revidering av katalogen.

Miljølære og M-87

I dette heftet innføres et for mange nytt begrep, nemlig **miljølære**. I alle fall finnes ikke dette begrepet i mønsterplanen.

Miljølære er mer enn anvendt naturfag. Miljølære er tverrfaglig og spenner fra naturfag til idéhistorie med bl.a. samfunnsfag som et av de mer sentrale fagene. Det kan kanskje sies så sterkt at miljølære snarere antyder en spesiell innfallsvinkel til alle fagene i skolen, enn at det er et eget og avgrenset tema.

Utdrag fra M-87

I det følgende er det tatt noen utdrag fra M-87 som begrunner miljølærens plass i skolen.

Fra den generelle delen

Kapittel 2: Skolen i samfunnet

- Samspillet mellom skolen og samfunnet må være slik at skolen tar hensyn til samfunnets aktuelle og framtidige behov, samtidig som den bidrar til å påvirke samfunnsutviklingen, ut fra sitt pedagogiske og verdimeslige grunnlag og ut fra ny innsikt og erkjennelse.
- Skolen må gi allsidig samfunnsorientering, og hjelpe elevene til å få innsikt i ulike faktorer som er med på å bestemme utviklingen både i nærsamfunnet og i storsamfunnet. Dette kan gi elevene grunnlag for å forstå, og for selv, og i samarbeid med andre, forsøke å påvirke sin livssituasjon.
- Skolen må bruke nærmiljøet og lokalsamfunnet i sitt opplæringsarbeid.

Fra fagplandelen

Kapittel 17: Fagplaner og tverrfaglig undervisning

- I det lokale læreplanarbeidet bør en samordne beslektede emner i ulike fag, med sikte på tverrfaglig undervisning.
- Det er lærerens oppgave å sørge for at undervisningen blir ordnet slik at lærestoffet fra de ulike fagene til sammen danner en meningsfylt helhet for elevene. Elevene skal hjelpes til å få oversikt, forstå sammenhenger, se utviklingslinjer og vurdere aktuelle spørsmål og hendelser.
- Blant de emnene som forutsetter tverrfaglig samarbeid, kan noen framheves som viktige eksempler. Det gjelder emner som samt miljøvern. (Fra eksempellisten. - Orienteringsfag: Livsformer og livsgrunnlag i naturen. Resurser og Næringsliv. / Naturfag: Energi, naturressurser og livsgrunnlag. Dyr og planter-bygning, levevis og miljø o.a. / Samfunnsfag: Natur, mennesker og ressurser. / Heimkunnskap: Bolig og miljø. Familieøkonomi, forbruk og hushold. / Kristendomskunnskap: Gud og skaperverket. Fellesskap og samfunn. / Livssynskunnskap: Individualetikk. Fellesskaps- og samfunnsetikk).

Kapittel 28: Orienteringsfag 1. - 6. klasse

- Mål: - å lære elevene om sammenhenger mellom natur, samfunn og kultur og lære dem å verne om livsgrunnlag, helse og miljø.
- Det er lagt vekt på å få fram økologiske sammenhenger, og ansvar for natur- og miljøvern.

Kapittel 29: Samfunnsfag 7. - 9. klasse

- Mål: - å hjelpe elevene til å tilegne seg innsikt i samspillet mellom mennesket og naturen, og forståelse for forvalteransvaret.
- Hovedemner og delemner: Natur, mennesker og ressurser, emnet må bidra til å skape

bevissthet om ressursenes grunnleggende betydning for miljø og livsform, og vekke elevens ansvar og engasjement for en fornuftig forvaltning og rettferdig fordeling av ressursene. Det er viktig å få fram verdien av naturopplevelser. Arbeidet må skape forståelse for aktivt natur- og miljøvern.

Kapittel 30: Naturfag 7. - 9. klasse

- Mål: - å hjelpe elevene til at de gjennom refleksjon og praktisk arbeid skal oppleve glede, få stimulert sin fantasi og utvikle sin selvstendighet og selvtilit. / - å hjelpe elevene til å utvikle respekt for og tilhørighet med liv, natur og nærmiljø. / - å hjelpe elever til å utvikle holdninger og kunnskaper som fører til medansvar for bruk av naturressurser og teknologi, både lokalt og i verdenssamfunnet.

Kapittel 1. Kommunevis oversikt over prosjekter og ressurser knyttet til grunnskolen

AREMARK KOMMUNE

Aremark skolestyrekontor, 1770 Aremark. - Tlf. 19 90 00

Aremark skole, 1770 Aremark. - Tlf. 19 91 15

(Trinn 1-9, 9 klasser og 186 elever).

Prosjekttype & tema: Bøensæter, selvbetjent leirskole. Naturfag, heimkunnskap, lokalhistorie, geografi.

Klassetrinn: 7(8)kl. (Dagsopplegg for 3 kl.)

Kort beskrivelse: Bøensæter er en gammel husmannsplass, delvis restaurert. Mange aktuelle undervisningstema knyttet til kulturhistorie (husmannsvesenet, livet i gamle dager, jord- og skogbruk, fangst og fiske). Rikholdig og tilrettelagt informasjonsmateriale. Naturstier med ulike tema. Kanopadling. - (For 3 kl./dagsopplegg: skog, dyr, planter, livet på en plass i gamle dager).

Utarbeidet materiale: Diverse

Nytteverdi for andre: Som leirskole eller for dagsekskursjon

Kontaktperson: Dag Lund, Aremark skole

Prosjekttype & tema: Haldenvassdraget

Klassetrinn: Ungdomsskolen (kan omarbeides til barneskolen)

Kort beskrivelse: Generelle problem i tilknytning til vassdraget, enkle målinger (pH, nitrogen, fosfat)

Utarbeidet materiale: Transparenter til overhead, arbeidsoppgaver.

Evaluering: Godt og omfattende

Nytteverdi for andre: Ja

Kontaktperson: Glenn Torgersen

Prosjekttype & tema: Bekkelandskap, jorderosjon og landbruksforurensning.

Klassetrinn: Barne- og ungdomsskolen

Kort beskrivelse: Enkle målinger, liv i vann osv.

Utarbeidet materiale: Prosjektet med arbeidsoppgaver er under utarbeiding.

Evaluering: Opplegget utprøves våren 1991

Nytteverdi for andre: Burde ha overføringsverdi for landbrukskommuner

Kontaktperson: Oline Veimo Arvesen

Prosjekttype & tema: Landbruk som valgfag

Klassetrinn: Ungdomsskolen

Kort beskrivelse: Ulike småprosjekt og arbeidsoppgaver i nær tilknytning til primærnæringene

Utarbeidet materiale: Ja

Evaluering: Har fungert godt

Nytteverdi for andre: Delvis

Kontaktperson: Anne Merete Aspestrand

ASKIM KOMMUNE

Askim skolestyrekontor, Annekset, Dr. Randersgt. 17, 1801 Askim. - Tlf. 88 20 50

Grøtvedt skole, Museumsveien, 1800 Askim. - Tlf. 88 20 88

(Trinn 4-9 med 12 klasser og 262 elever).

Prosjekttype & tema: Ferskvann og forurensning

Klassetrinn: 5. & 8. kl.

Kort beskrivelse: 5. klasse: Nedbørsmålinger, hva som ødelegger miljøet, vannforurensning, feltundersøkelser.

8. klasse: Vannforurensning, vannkvalitet i lokalmiljøet, dyreliv i bekkefar, praktiske oppgaver og bearbeiding av innsamlet materiale, totalanalyse av vann, kartlegging av vannforbruk.

Utarbeidet materiale: Detaljert undervisningsmateriell

Evaluerings: Elevene fattet størst interesse for den biologiske delen av prosjektet. Dette kan med fordel vektlegges sterkere enn beskrivelsen i prosjektet. Stor interesse for bearbeidet materiale fra Næringsmiddelkontrollen.

Nytteverdi for andre: Stor overføringsverdi

Kontaktperson: Øystein Raustøl

Korsgård skole, Korsgårdveien 84, 1800 Askim. Tlf. 88 17 18

(Trinn 1-6 med med 18 klasser og 315 elever).

Prosjekttype & tema: 14 dagers prosjekt med MILJØ som overskrift, fellesprosjekt for hele skolen.

Klassetrinn: 1-6 kl.(inkl. 1 HVPU-kl., 1 innføringskl. for fremmedspråklige elever)

Kort beskrivelse: 1. uke: Teoretisk innføring i emnet, - timeplanen fulgt. 2. uke: Teoretisk/praktisk opplegg. Timeplanen delvis "oppløst" 3. - 6. klasse. Gjennomføring: Ukestart og ukeavslutning med fellesopplegg (appell og joggetur m/søppelobservasjoner, fellesarrangement hvor hver klasse hadde 10 min. underholdning). Trinnene jobbet med sitt tema innenfor egen klasse eller innenfor trinnet på tvers av klassene. Trinnmessig temafordeling: 1. klasse: Naturvern i nærmiljøet. / 2. klasse: Blekkulf (naturvern, nærmiljø), tegneserier, voldsbruk. / 3. klasse: Hva påvirker oss i hverdagen, hva kan jeg gjøre for å påvirke miljøet. / 4. klasse: Å nærme seg de eldre, omtanke for de eldre, ensomme, syke o.a. (besøk på eldresenter og gamlehjem. En dag ble pensjonistforening samt beste- og oldeforeldre innvitert til underholdning og bevertning på skolen). / 5. klasse: Respekt for hverandre, folkeskikk. / 6. klasse: Vold som samfunnsproblem. (Samarbeid med politietaten, statistikk og oversikter relatert til vold og hærverk).

Utarbeidet materiale:

Evaluerings: Delmål nådd, skolen var ikke flink nok til å finne overordnet mål./ Arbeidet bør gå på omgang blant alle lærere./Bør bruke noe mer tid på tvers av trinnene./Tidsrammen var god./Delte meninger om valg av tidspunkt i skoleåret./Prosjektet bør videreføres på alle trinn og ikke avsluttes nå.

Nytteverdi for andre: Overføringsverdi til andre skoler

Kontaktperson: Kari Ellingsen

Løken ungdomsskole, Sommerveien, 1800 Askim. - Tlf. 88 25 75.

(Trinn 7-9 med 18 klasser og 439 elever).

Prosjekttype & tema: Tverrfaglig om forurensning.

Klassetrinn: 8 kl.

Kort beskrivelse: Tenke globalt/handle lokalt. Utgangspunkt i anbefalte filmer, transpa-

renter m/lærestoff, forelesning (globalt og nasjonalt), lokal ressursperson trukket inn i prosjektet. Hoveddel: Praktiske elevoppgaver med teori tilknyttet. Til hver oppgave finnes kildehenvisninger. Elevgruppene presenterer oppgavene for hverandre og presenterer fakta-ark som oppsummerer det viktigste.

Utarbeidet materiale: Praktiske og teoretiske gruppeoppgaver

Nytteverdi for andre: Lokalt tilpasset, men stor overføringsverdi.

Kontaktperson: Per Thomassen

EIDSBERG KOMMUNE

Eidsberg skolestyrekontor, Elverkbygningen, 1850 Mysen

Tlf. 89 29 44

Eidsberg ungdomsskole, Heggveien, 1850 Mysen. - Tlf. 89 25 55

(Trinn 7-9, 15 klasser og 380 elever).

Prosjekttype & tema: Ukesopplegg om vann

Klassetrinn: 7 kl.

Kort beskrivelse: Alle skoletimer i en uke benyttes tverrfaglig. Arbeidsplan for 5 grupper(fisk, kloakk, kart- og friluftsliv, kraft, Glomma), felles ekskursjon til Eidsberg vannverk og Solbergfoss kraftstasjon og gruppeekskursjoner: Fiskegruppa: Fisker og samler planter i Mysenelva. Kloakkgruppa: På renseanlegg, vannprøver på næringsmiddelkontrollen. Friluftsgruppa: Hos kommunens miljøvernleder. Glommagruppa: Hos "gammelordfører Volden".

Utarbeidet materiale: "Prosjekt Vann" (13 sider), oversiktlig plan med evaluering og litteraturhenvisninger.

Evaluering: Prosjektuka forløp meget bra. God respons blant elever, lærere og foreldre. Svært godt mottatt hos dem vi besøkte, men enkelte praktiske svakheter viste seg. F.eks.: Det kan være lite bunndyr og planter sent på høsten, viktig med konkrete arbeidsoppgaver for fiskegruppa, ikke del ut arbeidsplansjer de to første dagene m.v.

Nytteverdi for andre: Meget overførbart opplegg, men det forutsetter lokale ekskursjonsmål og lokale kontaktpersoner.

Kontaktperson: Jan Arild Jakobsen

Trømborg skole, 1850 Mysen. - Tlf. 89 70 60

(Trinn 1-6, 6 klasser og 112 elever).

Prosjekttype & tema: Bekkeundersøkelse i o-fag, en skoledag. **Klassetrinn:** 5.-6. kl

Kort beskrivelse: Klassen deles i 5 grupper. 3 kontrollpunkt i Krosbybekken (forurenset fra landbruk og boligområde), fast arbeidsgang for hvert kontrollpunkt. Nye vannprøver etter 14 dager for å se endringer. Vannprøver analyseres av Næringsmiddelkontrollen, rapport utarbeides og sendes Eidsberg kommune sammen med analyseresultat. Samarbeid med kommunens miljøvernleder. Opplegget videreføres vår -91 med en 5.kl. - Utstyr: håver, pinsetter, dramsglass, bestemmelsesark, plastbakker, plastflasker, pH-måler, fotoapparat.

Utarbeidet materiale: "Miljøprosjekt Krosbybekken" 5 sider.

Kontaktperson: Knut Gaaren

FREDRIKSTAD KOMMUNE

Fredrikstad skolestyrekontor, Glemmengata 55, 1600 Fredrikstad. - Tlf. 39 43 36

Seiersten ungdomsskole, Seierstengt. 21, 1600 Fredrikstad. Tlf. 31 26 96

(Trinn 7-9 med 13 klasser og 361 elever).

Prosjekttype & tema: Forsøk på organisering av miljølære i ungdomsskolen.

Klassetrinn: 7. - 9. klasse

Kort beskrivelse: Temauke, ekskursjoner, observasjoner gjennom et år.

Utarbeidet materiale: Undervisningsopplegg, rapport fra avsluttet forsøk

Nytteverdi for andre: Overføringsverdi

Kontaktperson: Tore Farbrot

Trosvik skole, Unnebergveien 19, 1600 Fredrikstad. - Tlf. 31 25 92

(Trinn 1-6 med 16 klasser og 370 elever).

Prosjekttype & tema: Forsøk på organisering av miljølære i barneskolen med utgangspunkt i nærmiljøet.

Klassetrinn: 4. - 6- klasse

Utarbeidet materiale: Undervisningsopplegg og rapport

Nytteverdi for andre: God overføringsverdi

Kontaktperson: Ole Tønnesen

PROSJEKT OG RESSURSER IKKE KNYTTET TIL ENKELTSKOLER

Prosjekttype & tema: Ekskursjonsbåten M/S Ny-Vigra

Klassetrinn: 4. - 9. kl. samt videregående skoler.

Kort beskrivelse: Ekskursjoner fra Halden, Fredrikstad, Moss. 6 timers opplegg, marine forhold

Utarbeidet materiale: Arbeidshefte for barne- og ungdomstrinnet og videregående skole. Plansjer, måleutstyr m.v.

Nytteverdi for andre: Ny-Vigra kan leies av andre

Kontaktperson: Leif Mentzen, sektor underv., Fr. kommune, tlf. 39 43 43

Trollstua barnehage, Veum Allé 8, 1600 Fredrikstad. - Tlf. 39 17 35

Prosjekttype & tema: Forsøk på organisering av miljølære i barnehage

Klassetrinn: 5-åringer

Kort beskrivelse: Skog, eng, bekk i nærmiljøet.

Utarbeidet materiale: Undervisningsopplegg, rapport fra avsluttet forsøk

Nytteverdi for andre: God overføringsverdi

Prosjekttype & tema: "Samme himmel, samme jord".

Klassetrinn: Barnehage og grunnskole

Kort beskrivelse: Samarbeid med Kirkens nødhjelp

Utarbeidet materiale: Utstilling, undervisningsopplegg, materiell, lærebok for småskolen.

Evaluering:

Nytteverdi for andre:

Kontaktperson: Berit Molander/Vennsksforbindelsen Fredrikstad - San Martin c/o Sektorundervisning, Fredrikstad kommune. - Tlf. 39 03 90

Prosjekttype & tema: Kystovervåkning 90

Klassetrinn: Ungdomstrinnet

Kort beskrivelse: I Fredrikstad er følgende ungdomsskoler med i Coast-watch: Gudeberg, Cicignon og Seiersten

Utarbeidet materiale: Ja

Kontaktperson: Fredrikstad kommune, sektor undervisning, veileder i miljølære Leif Mentzen, tlf. 39 43 43

Prosjekttype & tema: Samarbeid skole/MIK (miljøvern i kommunen).

Klassestrinn:

Kort beskrivelse: Overvåking av en bekk. Målinger og biologiske registreringer

Kontaktperson: Fredrikstad kommune, sektor undervisning, veileder i miljølære Leif Mentzen, tlf. 39 43 43

Prosjekttype & tema: EDB og miljølære

Klassestrinn:

Kort beskrivelse: Bruk av EDB i miljølære, samarbeid med Grunnskoleåret om tilpassing av programvare, utvikling etc.

Kontaktperson: Fredrikstad kommune, sektor undervisning, veileder i miljølære Leif Mentzen, tlf. 39 43 43

HALDEN KOMMUNE

Halden skolestyrekontor, Storgt. 8, 1750 Halden.

Tlf. 17 45 00

Asak skole, 1790 Tistedal. - Tlf. 19 24 25

(Trinn 1-6 med 6 klasser og (124 elever).

Prosjekttype & tema: Ferskvannsökologi i Femsjøen, o-fag, norsk og forming.

Klassestrinn: 6. klasse

Kort beskrivelse: Teoretisk innføring (8 timer), feltarbeid en skoledag med fysiske og kjemiske prøvetaking. Planter og smådyr, samt nedbørsmålinger. Utstyr innkjøpt: pH-meter, vannhenter, sikteskive, vanntermometer, hov, bestemmelsesduk, litteratur.

Utarbeidet materiale: Ferdig utarbeidet rapport

Evaluering: Artskunnskaper for mangelfulle, for- og etterarbeid i klasserommet mer detaljplanlagt. Forøvrig detaljert evaluering i rapporten

Nytteverdi for andre:

Kontaktperson: Steinar Olsen

Iddevang skole, Iddevang, 1750 Halden. - Tlf. 19 61 64

(Trinn 1-6 med 6 klasser og 80 elever).

Prosjekttype & tema: Skolens fysiske og sosiale miljø, elevene som medansvarlige. P.S.K.-arbeid, klassearbeid. Norsk og O-fag er aktuelle fag.

Klassestrinn: 1. - 6. klasse

Kort beskrivelse: Arbeidsoppgaver inndelt i to: De soiale miljø og det fysiske miljø. Klasseforstanderen var fri til å velge område(r) som klassen skulle arbeide med i perioden. Det ble utarbeidet skjema som klasseforstander skulle bruke i sept. - okt. Mesteparten av arbeidet foregår i den enkelte klasse. Synlige og praktiske tiltak settes i verk før jul.

Utarbeidet materiale: Skjema for klasseforstander

Evaluering: Ting tar tid! - Det ble lagt mest vekt på det sosiale for her var behovene mest følbare. Prosjektets arbeidsmål ble forsåvidt ikke oppfylt i og med at det ble arbeidet så lite med skolens fysiske utemiljø (her bør elevrådet mer inn i bildet med initiativ fra elevene).

Skolens fysiske innemiljø ble det imidlertid gjort en del med. Viktigere å jobbe godt med enkelte oppgaver enn å gape over for mye. Lærerne mente at prosjektet hadde gitt positive og konkrete resultater. Arbeidsmål videre vil bli å få elevene til å ta vare på skolebygningene og arealet rundt skolen.

Kontaktperson: Rektor

Risum ungdomsskole, 1750 Halden. - Tlf. 18 42 11

(Trinn 7-9 med 12 klasser og 306 elever).

Prosjekttype & tema: Rydding i skolens nærmiljø.

Klassestrinn: 7. - 9. klasse

Kort beskrivelse: Rydding på skolens område (plukke søppel rundt skolen og ned til hovedveien) går på rundgang mellom klassene. Klassen deles i fire grupper med ansvar for hvert sitt område. Hansker og bøtter lånes hos vaktmester. Opplegget er elevrådsinitiert og en i elevrådet har ansvaret for å organisere ryddeordningen, beskjed til klasser, kontakt med vaktmester og ansvar for å kjøpe utstyr (hansker og bøtter).

Utarbeidet materiale: Organiserings- og turnusoversikter.

Kontaktperson: Sissel Hjelmungen Jensen

Prosjekttype & tema: Klassemiljø, sammensveising av nye klasser.

Klassestrinn: 7. klasse

Kort beskrivelse: Som et ledd i arbeidet med å få sveiset de nye 7.klasse-elevene sammen, arrangeres det klassevise turer med klasseforstander (og minst en av foreldrene) til Ormtjernhytta, en av Haldens mange sportshytter. Klassene dro fortløpende mandag til fredag uke 44 og overnattet på hytta og var ute i ca. 24 timer. Klassene og klasseforstander avspaserte dagen etter turen.

"Timeplan": 1. dag/Ankomst ca. kl. 1600. Heimkunnskap 18-20 (Heimkunnskapslærer kom på besøk med ferdig meny som passet til stikkordene kosthold/helse, dvs. grønnsaker m/rømmme-dip. Tilberedt av elever med lærer på kvelden). Underholdning og sosialt samvær ... 2. dag/Natursti 10-1230. (Naturfaglærer hadde lagt opp natursti rundt hytta, kart og kompass). Avreise ca. kl. 1500. - Elever og lærere fylte ut vurderingsskjema etter turen.

Utarbeidet materiale: Bl.a. for natursti og kosthold.

Nytteverdi for andre: Idé til fri avbenyttelse for andre.

Kontaktperson: Marianne Stokke

Prosjekttype & tema: Rusmiddel, tverrfaglig.

Klassestrinn: 7. - 9. klasse

Kort beskrivelse: 7.klasse: "Fra bagatell til helvete" (stoffmisbruk blant unge koblet sammen med lovbrudd og utvikling av kriminalitet. POLITIET). - 8.klasse: Faktakunnskaper (SKOLEN), rusmiddelmisbruk i Halden (POLITIET), HMR-kurs for utvalgte elever i fire dager med etterarbeid (SKOLEN/NGU). - 9.klasse: Strafferettslige konsekvenser (POLITIET). - Hovedtyngden legges på 8.klasse da det er her at sjansene for begynnende misbruk er størst.

Utarbeidet materiale: Tiltaksplan, "Rusmiddelprosjekt".

Kontaktperson: Jan Terje Nilsen

Øberg skole, 1790 Tistedal. - Tlf. 18 29 96

(Trinn 1-6 med 13 klasser og 282 elever).

Prosjekttype & tema: Skogplanting, O-fag

Klassestrinn: 6. kl.

Kort beskrivelse: Forarbeide på skolen, teori. Besøk på planteskolen m/omvisning, innføring og demonstrasjon av planting. Praktisk plantearbeid i skogen/besvare elevarket/

steke pølser, orientering av representant fra planteskolen. Etterarbeid på skolen

Utarbeidet materiale: Ark fra "lære med skogen 4. kl.

Kontaktperson: Plangruppen ved skolen eller Knut Brække, skogbestyrer tlf. 19 71 43 cl.
19 71 69

Prosjekttype & tema: Fiske/vannundersøkelser kombinert med sykkeltur til Skriverøya

Klassestrinn: 4. klasse, O-fag

Kort beskrivelse: Vi ønsker å vise elevene Iddefjorden. På forhånd teori om vannforurensning generelt og Iddefjorden spesielt. Vannprøver fra bekkene i området. Teori om fiskens bygning og krav til leveforhold. - Sykkeltur til Skriverøya. Elevene prøver fiskelykken, disseksjon av fangst (ikke spis!) og gruppeoppgaver. Vannprøver for måling av saltholdighet, pH og temp., beskrive vannets lukt, sikt osv. Prøve tas med for analyse. - Formiddagsmat grilles. Tegneoppgave m.v.

Utarbeidet materiale: Opplegg med forarbeid og oppgaver.

Kontaktperson: Plangruppen ved skolen

Prosjekttype & tema: Sjøvett, O-fag, norsk og gymnastikk.

Klassestrinn: 6. klasse

Kort beskrivelse:

Utarbeidet materiale: Fullstendig og ikke stedsbetinget materiale

Kontaktperson: Plangruppen ved skolen

HOBØL KOMMUNE

Hobøl skolestyrekontor, Herredshuset i Elvestad, 1827 Hobøl.

Tlf. 92 10 60

Hagen skole, 1827 Hobøl. - Tlf. 92 11 58

(Trinn 1-6 med 6 klasser og 105 elever).

Prosjekttype & tema: Hobølelva, dyre- og planteliv.

Utarbeidet materiale: Lærerveiledning, transparenter, lysbildeserie m/kassett, div. utstyr.

Kontaktperson: Knut Frantzen

Knapstad skole, 1825 Tomter. - Tlf. 92 14 36

(Trinn 1-6 med 6 klasser og 94 elever)

Prosjekttype & tema: Miljøvern

Klassestrinn: 1-6

Kort beskrivelse: 1.kl. - Forsøpling, naturvern / 2.kl. - Hva er forurensning, naturspill / 3.kl.

- Allemannsretten, forurensning av hav, forgifning av naturen / 4.kl. - Sur nedbør, for-

urensning av luft og vann / 5.kl. - Havforurensning, avskoging, ørkenspredning / 6.kl. -

Naturvern, befolknings spørsmål, forurensningsproblemer.

Kontaktperson: Eva Kubberød

KRÅKERØY KOMMUNE

Kråkerøy skolestyrekontor, Ødegårdsveien 1, 1670 Kråkerøy
Tlf. 34 04 11

Kråkerøy ungdomsskole, Postboks 803, 1670 Kråkerøy - Tlf. 34 09 07

(Trinn 7-9 med 14 klasser og 349 elever).

Prosjekttype & tema: Gamle Struten Fyr

Klassetrinn: 6. - 9. kl. og videregående skole

Kort beskrivelse: Stiftelsen Gamle Struten Fyr har overtatt Struten Fyr. Det arbeides med å sette stedet i stand til å kunne huse klassegrupper som skal kunne bruke stedet til ekskursjonsobjekt mhp. geologi, marine forhold, flora, fauna, kulturhistorie (fyrvesenet). Båttransport kan ordnes, stedet er ubetjent, faglig og praktisk assistanse etter avtale. Pr. i dag er forholdene ennå litt primitive og inntil videre anbefales grupper på 15 personer. Rimelig leie.

Utarbeidet materiale: a) Kort innføring i Oslofjordens geologi m/oppgavehefte. b) Rapport: Fugleobservasjoner på Struten. c) Temaopplegg: Hekkefugl på Struten. d) Liste over planter funnet på Struten.

Evaluerings:

Nytteverdi for andre: Som ekskursjonsobjekt

Kontaktperson: Jan H. Arntzen

Rød skole, Dueveien 2, 1670 Kråkerøy. - Tlf. 34 01 43

Trinn 1-6 med 8 klasser og 139 elever).

Prosjekttype & tema: Skolegård - utemiljø

Klassetrinn: 1. klasse

Utarbeidet materiale: Spesielt for Rød skole

Evaluerings: Positive, interesserte elever. Skolen må følge tett opp i forhold til andre instanser som er dratt med i undersøkelsen. En viktig oppgave for lærerne slik at elevene forhåpentligvis vil få se resultater av arbeidet som ble lagt ned.

Nytteverdi for andre: Som planutkast for andre skoler. Også nytteverdi for Kråkerøy kommune (kommunegartner)

Kontaktperson: Henning Hall

Prosjekttype & tema: Lekeplasser

Klassetrinn: 2. klasse

Kort beskrivelse: Lekeplasser kartlegges og tegnes inn på kart. Lekeapparater, i hvilken forfatning, forsøpling?. Fotografering. - Etterarbeid: Montering av fotografier, tegn inn lekeplassene på store ark, lage situasjonsrapport fra plassene, beskrive mangler, farlige lekeapparater, forsøpling o.a.

Utarbeidet materiale: Spesielt for Kråkerøy

Evaluerings: Se Skolegård - utemiljø ovenfor.

Nytteverdi for andre: Som planutkast for andre skoler. (For Kråkerøys kommunegartner).

Kontaktperson: Margareth Larsen

Prosjekttype & tema: Trafikk-telling

Klassetrinn: 3. klasse

Kort beskrivelse: 3 aktuelle veier i skolekretsen ble overvåket og trafikk-telling foretatt. Tung-trafikk og personbiler holdt adskilt.

Utarbeidet materiale: Spørreskjemaer

Evaluerings: Se Skolegård - utemiljø ovenfor.

Nytteverdi for andre: Som planutkast for andre skoler. For trafikknemnda i Kråkerøy kommune

Kontaktperson: Sylvi Bruhn

Prosjekttype & tema: Det maritime miljø i Rød krets

Klassetrinn: 4. klasse

Kort beskrivelse: Kartlegging av sikkerhet (langgrunt, brådypt, redningsbøyer), stupebrett, flåter, brygger, båter, biltrafikk, camping, renovasjon (søppeldunker, toaletter, flasker og glass). Stor eller liten trafikk? Tell campingvogner, biler og båter.- Forslag til forbedringer.

Utarbeidet materiale: Spørreskjemaer

Evaluerings: Se Skolegård - utemiljø ovenfor.

Nytteverdi for andre: Som planutkast for andre skoler. For Kråkerøys kommunegartner

Kontaktperson: Grete Nygren Rognes

Prosjekttype & tema: Hjem, skole, butikk, bedrift.

Klassetrinn: 5. og 6. klasse

Kort beskrivelse: Foreldre, butikksjefer og bedriftsledere kontaktes for tillatelse til intervjuer. Eks. på spørsmål "Hjem": Hva slags vaskemidler (m/u fosfat)? Hva slags oppvarming (el., olje, ved)? I alt 18 spørsmål.- Eks. på spørsmål "Butikk": Hva er viktigst for valg av papir (pris el. miljøvennlig)? Hva kan gjøres for å få folk til å handle miljøvennlig (lavere pris, reklame, forbud)? - Eks. på spørsmål til bedrift: Garderobe og toalettforhold, praktisering av røykeloven?... m.v.

Utarbeidet materiale: Elevene har utarbeidet spørreskjemaer for intervju i hjem, skole, butikk, bedrift.

Evaluerings: Se Skolegård - utemiljø ovenfor.

Nytteverdi for andre: Som planutkast for andre skoler. Industri og gårdsdrift

Kontaktperson: Greta Åstorp

MARKER KOMMUNE

Marker skolestyrekontor, Rådhuset, 1870 Ørje.

Tlf. 81 12 33

Kirkeng skole, 1872 Kallak - Tlf. 81 31 68

(Trinn 4-6 med 3 klasser og 38 elever).

Prosjekttype & tema: Haldenvassdraget, prosjektuke i O-fag.

Klassetrinn: 4-6 kl.

Kort beskrivelse: Forurensningens årsaker og betydning, tiltak og fremtidsutsikter, selvstudier av vannkvalitet, livet i og ved vassdraget (Rødenessjøen), bearbeiding av materialet, evt. utstilling. Ressurspersoner utenfor skolen også benyttet.

Nytteverdi for andre: Idé og nytte andres erfaring

Kontaktperson: Else Normannsen

Ørje skole, 1870 Ørje. - Tlf. 81 12 33

(Trinn 1-6 med 8 klasser og 162 elever).

Prosjekttype & tema: Lærerkurs, utarbeide plan for miljøundervisning.

Klassestrinn: 4. - 6. kl.(ev. 1-6).

Kort beskrivelse: Kursing av samtlige lærere i januar -91.

O-fag, tverrfaglig. Utarbeidelse av miljøundervisningsplan og opplegg våren -91. Enkelte lærere har deltatt på kurs tidligere.

Kontaktperson: Sigmund Hov

Sjøglimt leirskole, se leirskoler.

MOSS KOMMUNE

Moss skolekontor, Vogtsgt. 13, 1500 Moss. - Tlf. 25 25 60

Bytårnet ungdomsskole, Fjellveien 1, 1500 Moss - Tlf. 25 35 86

(Trinn 7-9 med 14 klasser og 337 elever).

Faget miljølære er integrert i de aller fleste fag, i tråd med mønsterplanens intensjoner.

Prosjekttype & tema: Kursdag i miljølære

Klassestrinn:

Kort beskrivelse: Skolen hadde i høst kursdag med foredragsholdere fra industri, Moss kommune og fra

NKS-forlaget.

Evaluering: En vellykket dag.

Kontaktperson: Bjørn Tvare

Grindvold skole, Bukkespranget 21, 1500 Moss. - Tlf. 25 84 11.

(Trinn 7-9 med 11 klasser og 200 elever).

Prosjekttype & tema: Naturfag: Treforedling/skogsressurser.

Klassestrinn: 8. klasse

Kort beskrivelse: Prosjektarbeid. Samarbeid med M.Peterson & Søn A/S om utnyttelse av skogens ressurser og miljøvern.

Utarbeidet materiale: Utarbeidet av Tofte-firma hos M. Peterson.

Kontaktperson: Trygve Stærk

Prosjekttype & tema: Ubemannet leirskole, på Tjellholmen, Hvaler kommune.

Klassestrinn: 8. klasse

Kort beskrivelse: Prosjektarbeid i naturfag med miljøverninnslag

Utarbeidet materiale: Prosjekt/arbeidsmappe utarbeidet ved Grindvold skole

Kontaktperson: Jan Willadsen/Stein Haakon Thorp

Prosjekttype & tema: Skogsdød, regnskoger, svovel- og CO2-utslipp, jorderosjon.

Klassestrinn: 8. klasse

Kort beskrivelse: Oppgaver til videofilm kombinert med andre oppgaver. (Forøvrig:

Miljøundervisning innarbeidet i årsplanen i overensstemmelse med mønsterplanen).

Kontaktperson: Tor Hjersing, Per Edfeldt

Hoppertn ungdomsskole, Tronvikveien 36A, 1500 Moss. - Tlf. 27 10 11

(Trinn 7-10 med 17 klasser og 339 elever).

Miljøvern del av o-fagopplæringen i alle klasser. Det legges spesielt vekt på Jeløyas særart

og det marine miljø.

Prosjekttype & tema: Rydde strandområder i nærmiljøet. Spesialstudier av kloakksystem og søppeldestruksjon. Ekskursjoner.

Klassetrinn: 7. - 9. kl.

Evaluering: Svært nyttig

Nytteverdi for andre: Overføringsverdi, og da det selvsagte at stranda blir ren.

Kontaktperson: Per Grytdal

Ramberg skole, Jederveien 47, 1500 Moss. - Tlf. 27 00 55

(Trinn 1-6 med 12 klasser og 251 elever).

Det er utarbeidet planer for alle årskull. Planene inngår som en integrert del av våre o-fagplaner. Alle planer har henvisning til bøker, oppgavesamlinger, AV-midler og anvisning av arbeidsmåter.

Prosjekttype & tema: Ukesopplegg, Natur- og miljøvern på Jeløya, o-fag og forming.

Klassetrinn: 4. - 6. klasse

Utarbeidet materiale: Lærerveiledning med nøyaktig utarbeidde oppgaver, oppgaveskjemaer, bildemateriell

Nytteverdi for andre: Overføringsverdi

Kontaktperson: Bjørn H. Hansen

Prosjekttype & tema: Uteskole, o-fag

Klassetrinn: 1.- 6. klasse

Kort beskrivelse: 1.kl.: Oppstartning av uteskole med etablering av referanseområde. 2.kl.: Arbeid i etablert referanseområde. 3.kl.: Mer systematisk arbeid med miljøbetingelser, gift, forurensning, biotoper. 4.kl.: Utforsking av forskjellige biotoper som skog, dam, tjern. 5. kl.: Arbeid i eng, strandsone og sjø. Forurensning, olje, kloakk, konsekvenser for miljøet. 6.kl.: Natur og naturvern, skog, planter og dyr.

Utarbeidet materiale: Lærerveiledning med elevoppgaver, tips til elevoppgaver, bilder og kart.

Nytteverdi for andre: Stor overføringsverdi

Kontaktperson: Thor Asbjørnsen

Refsnes skole, Refsnesalléen 36, 1500 Moss. - Tlf. 27 04 33

(Trinn 1-6 med 7 klasser og 168 elever).

Miljøundervisning er et selvsagt emne på alle trinn i mange fag. Vi arbeider med miljøet i kristendomskunnskap, norsk og orienteringsfag, ja for den saks skyld i kroppsøving, når vi legger trening og aktiviteter til skolens nærområder og når vi har "padleuke" i Vansjø hver vår. I det nedenstående er bare de mer "aksjonspregede" tiltakene tatt med.

Prosjekttype & tema: Kildesortering

Klassetrinn: 1. - 6. klasse

Kort beskrivelse: Kildesortering av husholdningsavfall

Utarbeidet materiale: Ikke som kan nyttes av andre.

Evaluering: Særlig nyttig for den klassen som har hovedansvar for forberedelse.

Nytteverdi for andre: For lokalmiljøer med kildesortering har vi nyttige råd og tips.

Kontaktperson: Ragnhild Thorgersen

Prosjekttype & tema: Ryddeaksjon

Klassetrinn: 1. - 6. klasse

Kort beskrivelse: En aksjonsdag, rydding og kartlegging av forsøpling i stranda i Refsnes naturreservat. Et samarbeid mellom skolen og herredsskogmesteren.

Utarbeidet materiale: Intet

Evaluering: Vellykket, særlig for den praktiske delens vedkommende. Holdningsdannende.

Nytteverdi for andre: Samarbeid med andre etater om lokale prosjekt er fruktbart.

Kontaktperson: Pål Bjerke

Skarmyra skole. Postboks 386, 1501 Moss. - Tlf. 25 12 99/25 29 68

(Trinn 1-6 med 12 klasser og 239 elever).

Prosjekttype & tema: Ekskursjon, turstiopplegg

Klassestrinn: 1. - 6. klasse

Kort beskrivelse: Dette er to forskjellige og selvstendige opplegg for to forskjellige lokaliteter: Molbekktjernet og Alby

Utarbeidet materiale: Utarbeidet hefte til begge oppleggene

Kontaktperson: Aage Braaten

Prosjekttype & tema: Ukesopplegg, miljøvern

Klassestrinn: 1. - 6. klasse

Kort beskrivelse: Gjennomført høst-89

Kontaktperson: Aage Braaten

Prosjekttype & tema: En jord/miljøvern

Klassestrinn: 1. - 6. klasse

Kort beskrivelse: Gjennomført høst -90

Utarbeidet materiale: Utarbeidet hefte

Evaluering:

Kontaktperson: Aage Braaten

Prosjekttype & tema: Skoleplass/skolens nærområde

Klassestrinn: Alle trinn på omgang etter plan

Kort beskrivelse: Rydding og vedlikehold, vern av nærmiljøet

Kontaktperson: Aage Braaten

Prosjekttype & tema: Kanoprosjekt

Klassestrinn: 5. og 6. klasse

Kort beskrivelse: 1 dag, Vansjøs kvaliteter som rekreasjonsområde

Kontaktperson: Aage Braaten

ONSØY KOMMUNE

Onsøy skolestyrekontor, Storveien 1, 1620 Gressvik

Tlf. 32 80 11

Gaustad ungdomsskole. Onsøy, postboks 23, 1625 Manstad. - Tlf. 33 01 99.

(Trinn 7-9 med 8 klasser og 180 elever).

Prosjekttype & tema: Elingårdprosjektet, natursti (sur nedbør, avrenning fra jordbruk). - Naturfag

Klassestrinn: 8. klasse hvert år.

Kort beskrivelse: Skolen ble av historielaget invitert til å utarbeide flerbruksplan for det

halvoffentlige museet på Elingård. Elingård har et moderne gårdsbruk med skogsdrift, korn- gras- og melkeproduksjon. Samarbeidet resulterte i at bl.a. 8. klasse årlig gjennomfører naturstiopplegg med for- og etterarbeid på skolen (10 - 12 timer i naturfag). Utstyr som kreves: Meterstav, målebånd, pH-måler, strips til måling av nitrat og nitritt, norgesglass, høydemåler og håndboken "Ut i skogen"/norske 4H. Tre av postene er bemannet av henholdsvis en lærer, en skogbruker og en husdyrbruker. Gjennomføring krever samarbeid mellom skole og gårdbruker.

Naturstien er lagt opp med mange praktiske oppgaver på postene. Elevene blir aktivisert, og de må observere, diskutere og registrere. Denne naturstien er siste del av en lengre sti som er merket og poster er markert med stolper og oppslagstavler. 5.klasse benytter første delen som innholdsmessig tar for seg fornminner (gravhauger, steinring, hulveier).

Utarbeidet materiale: Ja

Evaluerings: Krever lite utstyr. Enkelt å gjennomføre etter et godt forarbeid.

Nytteverdi for andre: Hele naturstien er åpen for almenheten i sommerhalvåret.

Kontaktperson: Hans G. Tvete

Prosjekttype & tema: Helse og livsstil, tverrfaglig.

Klassetrinn: 7. og 8. klasse

Kort beskrivelse: Nasjonalforeningen for folkehelsens opplegg.

Utarbeidet materiale: Ja, og eget opplegg

Evaluerings: Sluttevalueres våren -91.

Nytteverdi for andre:

Kontaktperson: Idar Allum

Gressvik ungdomsskole, Postboks 53, 1620 Gressvik - Tlf. 32 72 74 eller 32 77 73.

(Trinn 7-10 med 16 klasser og 406 elever).

Prosjekttype & tema: Friluftsliv og miljølære som valgfag

Klassetrinn: 7. og 8. kl.

Kort beskrivelse: Ordinær miljøundervisning samt praktiske oppgaver som strandrydding med registreringer

Prosjekttype & tema: Helse og livsstil, tverrfaglig.

Klassetrinn: 7. og 8. klasse

Kort beskrivelse: Nasjonalforeningen for folkehelsens opplegg.

Utarbeidet materiale: Ja

Kontaktperson: Bjørg Skollevoid

Manstad skole, Onsøy, Postboks 8, 1625 Manstad. - Tlf. 33 38 84

(Trinn 1-6 med 12 klasser og 321 elever).

Prosjekttype & tema: Kultursti på Elingård. Historie, naturfag og miljølære.

Klassetrinn: 2. og 5. klasse

Kort beskrivelse: Ekskursjon med oppgaver. Opplegget brukes 1 gang pr. år.

Utarbeidet materiale: Ja

Kontaktperson: Eldrid Stokke

Rød skole, 1620 Gressvik. - Tlf. 32 71 11

(Trinn 1-6 med 12 klaser og 274 elever).

Prosjekttype & tema: Batteriinnsamling

Klassetrinn: 6. kl.

Kort beskrivelse: Skoleåret 87/88 tok en 6. kl. initiativ til batteriinnsamling fra alle elever

ved skolen, en ordning som har blitt overtatt av nye 6. klasser. Mindre spesialplastbøtter er plassert på alle klasserom, og skolens elever tar meg seg utbrukte batterier hjemmefra. 6.-klassene disponerer store bøtter og går rundt i klassene og tømmer de mindre bøttene. Representanter fra Natur og Ungdom henter batteriene ved jevne mellomrom.

Utarbeidet materiale:

Evaluering: Ordningen har fungert bra, men det svake ledd har vært Natur og Ungdom som har vært noe uregelmessige i sin rutine med henting av batterier.

Nytteverdi for andre: Idé

Kontaktperson: Arne Ek

Slevik skole, Halvorsrødvei 38, 1620 Gressvik, Tlf. 33 11 48

(Trinn 1-6 med 8 klasser og 173 elever).

Prosjekttype & tema: Utemiljøet, tverrfaglig

Klassetrinn: 1. - 6. klasse

Kort beskrivelse: Samarbeid mellom elever, foreldre, lærere, parkvesen og landskapsarkitektstudenter fra NLH på Ås.

Utarbeidet materiale: Ja

Kontaktperson: Bjørn W. pedersen

Prosjekttype & tema: "Lære med skogen", tverrfaglig

Klassetrinn: 1. - 6. klasse

Kort beskrivelse: Løype, opplegg for hvert klassetrinn

Utarbeidet materiale: Ja

Kontaktperson: Kjell Andersen

Solbukta leirskole, se leirskoler

Prosjekt og ressurser ikke knyttet til enkeltskoler

Prosjekttype & tema: Vårrydding, samtlige skoler i kommunen/kommuneingeniøren i Onsøy

Klassetrinn: Alle

Kort beskrivelse: Parkavdelingen i kommunen koordinerer. Hvert år i april sendes ut en påminnelse til skolene (og noen foreninger) samt informasjon om arbeidet. Samtlige skoler har faste områder (fra bolig-/industriområder til friluft- og strandområder), best mulig geografisk tilpasset skolens beliggenhet. Skolene får tildelt nødvendig materiell (søpleseker, engangshansker, håndrensekrem m.m). Kommunens renovatør besørger bortkjøring av søppelet. Oppslutningen er god til å være en frivillig ordning.

Utarbeidet materiale:

Evaluering: Styrken er å se at enkle tiltak sporer til økt interesse for å ta vare på og verne om natur og miljø. Svakheten er at det offentlige i for liten grad makter å følge opp slike tiltak og gjøre dem mer interessante. Ressursene kommunen rår over er også for knappe til at alle ønskelige områder blir ryddet og vedlikeholdt.

Kontaktperson: Informanter er kommuneingeniør Jakob Henriksen og kommunegartner Johan Lindstad, tlf. 32 80 11.

RAKKESTAD KOMMUNE

Rakkestad skolestyrekontor, Rådhuset, Postboks 409

Tlf. 22 11 11

Rakkestad ungdomsskole, Skoleveien 12, 1890 Rakkestad. Tlf. 22 11 22

(Trinn 7-9 med 13 klasser og 306 elever).

Prosjekttype & tema: Husholdning, landbruk, industri / Tverrfaglig.

Klassetrinn: 7. - 9. klasse

Kort beskrivelse: Oppstart året 88/89 da alle lærere laget tverrfaglige undervisningsopplegg i miljølære for alle årstrinn. Opplegget oppdateres årlig. Undervisningsopplegget består av kjernestoffdel (felles for hele årstrinnet) og en prosjektdel (tilpasset hver enkelt klasse). Rammeplan for gjennomføring av prosjektet. Tema etter klassetrinn: 7. kl./Husholdning (vann og kloakk, renovasjon, gjenbruk, miljøfarlige artikler, emballasje, klorbleking, hjemmeulykker, forhold før og nå). 8.kl./Landbruk (skog-, jord- og hagebruk, økologisk drift, maskinparken, før og nå, vann-forurensning, drivhuseffekt og ozonlaget). 9.kl./Industri (vann- og luftforurensning, Rakkestadelva, sur nedbør, et sentrum blir til, sentrumsplaner, bedriftsbesøk, miljøfarlige arbeidsforhold).

Utarbeidet materiale: Undervisningsoppleggene er samlet i permer som nye klasser/lærere kan benytte seg av og supplere med nytt stoff.

Kontaktperson: Hanne Bull Fladstad

Prosjekttype & tema: Miljølære - miljøvern

Klassetrinn: 7. - 9. klasse

Kort beskrivelse: Forbereder mulighetene for hver enkelt elev til forståelse for miljøproblemer. Arbeider med nærmiljøet og skolens fysiske miljø til beste for skolens samarbeidspartnere. Eget opplegg som oppdateres årlig. Rammeplan for gjennomføring av prosjektet. Tema etter klassetrinn: 7.kl./Husholdning, 8.kl./Landbruk, 9.kl./Industri.

Utarbeidet materiale: Egne mapper

Evaluerings: Løpende vurdering etter hver gjennomføring

Nytteverdi for andre: Det generelle stoffet

Kontaktperson: Hanne Bull Fladstad, Unni B. Bergsland

Os skole, 1890 Rakkestad. - Tlf. 22 21 36

(Trinn 1-6 med 13 klasser og 251 elever).

Prosjekttype & tema: Merking av varer

Klassetrinn: 5. og 6. kl.

Kort beskrivelse: Samarbeid med forbrukskontoret i Sarpsborg

Evaluerings: Interessant og god informasjon

Nytteverdi for andre: God

Kontaktperson: Toril Tveten

Prosjekttype & tema: Miljøuker, 1 - 2 uker høsten -90

Klassetrinn: 1. - 6. kl.

Kort beskrivelse: Ant. timer varierte fra klasse til klasse. Bakgrunnsstoff: "Samme himmel, samme jord", undervisningsopplegg fra Kirkens nødhjelp (1.-3. kl.)/ "Blekkulf Miljødetektiv", naturvernforbundets opplegg (4.-6.kl.). I tillegg div. hefter fra Naturvernforbundet, Statens filmsentral og Opplysningsfil A/S. - Hovedtemaer varierte etter klassetrinn: 1. kl.: Jord, vann, luft, skog (sangprogram, veggavis, batteriinnsamling, formingsoppg. med "verdiløst materiale"). / 2. kl.: Søppel, sortering, verdier (lagde "Blekkulf" av rester fra tekstilforming, plakater til utstillingen, samlet og sorterte søppel, samlet brukte klær og

leker til "byttemarked"). / 3. kl.: Skogen (studietur i skogen, pH-målinger, grafisk framstilling, div. oppgaver). / 4.kl.: Vann (Tidligere arbeid med saltvann aktualisert, ferskvann/ bruk av vaskemidler hjemme og vaskemidlenes innhold, skjema og statistikk). / 5.kl.: Skog og luftforurensning (elevene laget egne miljøhefter, studietur i skogen, drivhuseffekten og ozonlaget - miljøskadelige forbruksartikler og miljøvennlige alternativer). / 6.kl.: Nærmiljøet i kommunen (butikkbesøk og produktvurdering av miljøvennlighet, intervju av bedriftsledere og kommunale ledere, vannprøver i elva - analysert av Næringsmiddelkontrollen, sjekket den kommunale fyllplassen mhp. mulig gjenbruk av søppel og sigevann. - Elevene laget hefter med intervjuene og undersøkelsene. Innslag i lokalradioen. - Alle klassene: Avslutning med felles utstilling, aviser og foreldre var invitert.

Evaluerings: Positiv respons fra skolen og hjemmene. Flere foreldre bekreftet at elevene var mer miljøbevisste hjemme.

Kontaktperson: Carsten Andersen

ROLVSØY KOMMUNE

Rolvøy skolestyrekontor, Rådhuset, 1662 Rolvøy.

Tlf. 33 50 55

Haugeåsen ungdomsskole. Råkolvn. 16. 1662 Rolvøy - Tlf. 33 60 11

(Trinn 7-9 med 15 klasser og 399 elever).

Prosjekttype & tema: Lokalt leirskoleopplegg, tverrfaglig.

Kort beskrivelse: Under utarbeiding

Kontaktperson: Sverre Hervik

RYGGE KOMMUNE

Rygge skolestyrekontor, Rådhuset, 1570 Dilling.

Tlf. 26 10 00

Ekholt barne- og ungdomsskole. Postboks 8. Dilling. 1570 Dilling - Tlf. 26 67 77

(Trinn 1-9 med 13 klasser og 288 elever).

Prosjekttype & tema: Carlbergskogen, nærmiljø i undervisningen.

Klassetrinn: Barnetrinnet

Kort beskrivelse: Overordnet mål er å bli glad i naturen. Underordnet mål er kjennskap til Carlbergskogen, naturen, nærmiljøet. Oppøve sansen for natur-/miljøvern. Delmål: Plantesamfunn, skogtyper, dyras tilpasning, skogbruk m.v.

Evaluerings: Lærerne har gitt uttrykk for at det er svært verdifullt å ha et allsidig undervisningsopplegg for Carlbergskogen beregnet på barnetrinnet. Opplegget er ennå ikke skikkelig utprøvd.

Prosjekttype & tema: Lokalhistorie med lokalisering,

o-fag/samfunnsfag

Klassestrinn: 1. - 9. klasse

Kort beskrivelse: Utarbeiding av undervisnings- og ekskursjonsopplegg påbegynt 89/90, ikke fullført.

Kontaktperson: Magne Berggren

Halmstad skole, 1580 Rygge. - Tlf. 26 02 68

(Trinn 1-6 med 11 klasser og 215 elever).

Prosjekttype & tema: Bruk av et nærområde.

Klassestrinn: 1 - 6 kl.

Kort beskrivelse: Nærområde er Voldskogen, areal ca. 300 x 400 meter. Prosjektet er påbegynt og lærerne er i ferd med å lage undervisningsplaner for området knyttet til miljølære og kroppsøving. Samarbeid med Rygge friluftslag. Undervisningsopplegg og planer skal formidle viten om og opplevelser i miljøet.

Nytteverdi for andre: Idé som kan brukes andre steder

Kontaktperson: Jon Reinskou

Larkollen skole, 1560 Larkollen. - Tlf. 26 31 33

(Trinn 1-6 med 5 klasser og 72 elever).

Prosjekttype & tema: Eløya, o-fag/tverrfaglig

Klassestrinn: 1. - 6. klasse

Kort beskrivelse: Eløya er ei øy i nærmiljøet. Skolen har fått avtale med grunneier om å bruke området i undervisningen. - Forøvrig deltar Larkollen skole i Coast-Watch-programmet.

Utarbeidet materiale: Lærerpakke og elevpakke

Kontaktperson: Erling Been

Solli skole, Postboks 1570, Øreåsen, 1501 Moss. - Tlf. 26 60 44

(Trinn 1-3 med 7 klasser og 153 elever).

Prosjekttype & tema: Eksempler på miljølæreprosjekter

Klassestrinn: 1. - 3. klasse

Kort beskrivelse: Arbeid i biotoper i tilknytning til nærområdet, artsstudier på bakgrunn av funn. ("Det man kjenner - liker man. Det man liker - verner man. Altså: Veien til miljøvern går om kunnskap"!) / Snekring av fuglekasser. / Organisering av føringsplasser / Skogen ved skolen forsvinner, hva gjør vi med det? (Skriver til kommunepolitikerne, samler returpapir, planter nye trær). / Livet i Hananbukta (Vansjø) er i fare. Vannprøver, pH, lukt m.v. Skriver til kommunepolitikerne. / Batteriinnsamling (organisering av indretjeneste, søylediagrammer)

Utarbeidet materiale:

Evaluerings: Ovenstående er eksempler på hva som drives av miljølæreprosjekter på Solli. Forslag om å utarbeide læreplaner i miljølære har vært foreslått over en treårs periode, men har ikke ført frem. Det foreligger med andre ord ikke forpliktende planer på dette området.

Kontaktperson: Søren Kure

Øreåsen skole, Postboks 1510 Øreåsen, 1501 Moss. - Tlf. 26 62 22

(Trinn 4-9 med 18 klasser og 386 elever).

Prosjekttype & tema: Miljødag

Klassetrinn: Hele skolen, alle fag.

Utarbeidet materiale: Oversikter og opplegg for dagen

Kontaktperson: Sylvia Olsen

Prosjekttype & tema: Friluftsliv som valgfag

Klassetrinn: 8. og 9. klasse

Kort beskrivelse: Turer og teoretiske opplegg

Kontaktperson: Rune Szkutak (Solli skole, tlf. 26 60 44)

Prosjekttype & tema: Båt og fiske som valgfag

Klassetrinn: 8. og 9. klasse

Kort beskrivelse: Teoretiske og praktiske opplegg

Kontaktperson: Lars Norman

Prosjekttype & tema: Natur og miljø som valgfag

Klassetrinn: 8. og 9. klasse

Kort beskrivelse: Teoretiske og praktiske opplegg

Kontaktperson: Helge Syversen

Prosjekt og ressurser ikke knyttet til enkeltskoler

Prosjekttype & tema: Teibern Uteskole, knyttet til sjøen.

Klassetrinn: Hovedvekt på 2., 5. og 8. klasse

Kort beskrivelse: Livet i og ved sjøstranda. Sammenhenger i naturen, spor, vår levemåte og naturgrunnlaget, mat i naturen, friluftsliv (tørr/varm/mett), livberging. Formålet er å skape lengsel etter/behov for å være ute i friluft.

Utarbeidet materiale: Lite konkret "papirmateriale" utarbeidet.

Nytteverdi for andre: Idéer å hente

Kontaktperson: Jon Reinskou, Halmstad skole, tlf.26 02 68

Prosjekttype & tema: Kanopadling, opplegg i naturen.

Klassetrinn: 4. - 9. klasse

Kort beskrivelse: Vansjøprosjektet, Vaskeberget, leirskole i nærmiljøet.

Kontaktperson: Rune Szkutak på Solli skole, tlf. 26 60 44

RØMSKOG KOMMUNE

Rømskog skolestyrekontor, Rådhuset, 1940 Bjørkelangen.

Tlf. 06 - 85 62 22

Rømskog skole, 1950 Rømskog. - Tlf. 06 - 85 91 63

(Trinn 1-6 med 4 klasser og 49 elever).

Prosjekttype & tema: Søppel/avfall som opplegg i o-fag.

Klassetrinn: 1. - 6.

Kort beskrivelse: Vise elevene hva kommunen gjør med søppel/kloakk: Rensing, resirkulering, spesialavfall. Besøk på søppelmottak, Renor, kloakkrenseanlegg. Videre besøk til (bl.a. med formål å intervju) sveisebedrift, gård, forretning m/bensinsalg, helsesenteret. Spørreundersøkelse i hjemmene. Praktisk oppgave: Vi lager kompostbinge og kompost.
Utarbeidet materiale: Spørreskjemaer til hjemmene, gårdsbruk, søppelmottak m.v.
Evaluerings: Positiv respons, men skuffende at vi ikke kan få papir- og glassinnsamling på grunn av svikt i avsetningen.
Nytteverdi for andre: Idéer
Kontaktperson: Jørgen Dahl

RÅDE KOMMUNE

Råde skolestyrekontor, Rådhuset, 1640 Råde. - Tlf. 28 44 11

Karlshus skole, 1640 Råde. - Tlf. 28 40 70

(Trinn 4-6 med 7 klasser og 157 elever).

Prosjekttype & tema: Samarbeid skole - landbruk, o-fag/norsk

Klassestrinn: 4. klasse

Kort beskrivelse: Dette er et samarbeidsopplegg mellom Bondelaget i Råde og skoleeaten. Kontaktlærer/bonde har vært Terje Steffensen.

Utarbeidet materiale: Det finnes en plan for samarbeidet som vil bli innarbeidet i skolens o-fagsplan.

Evaluerings: Skolen setter stor pris på dette samarbeidsprosjektet og har vært svært heldig med sine besøksgårder.

Kontaktperson: John Gundersen

Prosjekttype & tema: Brukte batterier/returpapir, innsamling.

Klassestrinn: 4. - 6. klasse

Kort beskrivelse: Elevrådet ved skolen sørger for at papir blir samlet inn ved skolen etter en oppsatt plan. Pappesker til papir er plassert rundt i alle klasserom og kontorer.

Avtale er gjort for henting. - Det samme gjelder brukte batterier. Bøtter til brukte batterier er satt ut på strategiske steder. Avtale er gjort med teknisk etat i kommunen vedr. henting. Kontaktperson for elevråd er Anne-Sophie Bondeson.- (Skolens PSK-plan).

Evaluerings: Ordningen fungerer tilfredsstillende for skolen.

Kontaktperson: John Gundersen

Prosjekttype & tema: Strandrydding & vaktmesterassistenter.

Klassestrinn: 4. - 6. klasse

Kort beskrivelse: Under "Operasjon Nærmiljø" er 5.klasse ved skolen med på en ryddeaksjon en gang hvert år. Husebystranda i Råde ryddes for søppel. Dette er et samarbeid med teknisk etat i kommunen. - Vaktmesterassistenter: Klassene (alle klassestrinn) deles i faste elevgrupper som i samarbeid med skolens vaktmester jevnlig og etter behov utfører tjenester som feiing, raking, plukke søppel, rydde ute osv. - (Skolens PSK-plan).

Kontaktperson: John Gundersen

Prosjekttype & tema: Skog, o-fag

Klassestrinn: 4. - 6. klasse

Kort beskrivelse: "SKRÆBBEN" er et prosjekt utarbeidet i samarbeid med Østfold skog-

selskap. Skolen kjøpte undervisningsopplegget "Lære med skogen" og fikk i den forbindelse et tilbud om kursdag for alle skolens lærere. I tillegg kom en representant fra skogselskapet og la opp en naturløype i skolens nærhet.

Utarbeidet materiale: Detaljert opplegg finnes.

Kontaktperson: John Gundersen

Klokkergården skole. 1640 Råde. - Tlf. 28 43 49

(Trinn 1-3 med 6 klasser og 141 elever).

Prosjekttype & tema: "Snileprosjekt", o-fag, norsk.

Klassestrinn: 1. klasse

Kort beskrivelse: 14-dagers prosjekt i månedsskiftet okt./nov. Hensikt er tilvenning til å være ute og å lære om en type småkryp som bor under bladene.

Utarbeidet materiale: Finnes som del av uteskoleopplegg.

Evaluering: Interessant prosjekt, nyttig i o-fag og som del av norskundervisningen.

Nytteverdi for andre: Kan tillempes til bruk andre steder.

Kontaktperson: Anne Enger

Prosjekttype & tema: Samarbeid skole-landbruk, o-fag, norsk.

Klassestrinn: 2. klasse

Kort beskrivelse: Prosjektet starter i februar og går periodevis til september med 4 gårdsbesøk. Formålet er å gi elevene kunnskap om livet på en gård med bl.a. vektlegging av husdyrslagene, husene, livsløpet til en tofrøbladet plante.

Utarbeidet materiale: Finnes som del av uteskoleopplegg.

Evaluering: Gir god kjennskap til bondegården og livet der.

Nytteverdi for andre: Kan brukes andre steder. Krever samarbeid mellom skolen og bondelaget (ev. en enkelt gårdbruker).

Kontaktperson: Anne Enger

Prosjekttype & tema: "Skrukke troll", nedbrytere i naturen, o-fag, norsk

Klassestrinn: 3. klasse

Kort beskrivelse: Høstopplegg med det formål å lære elevene mest mulig om skrukke trollene og om sammenhenger i naturen. Skrukke trollene har en viktig rolle i nedbrytningsprosessen av høstløv som ligger på bakken.

Utarbeidet materiale: Finnes som del av uteskoleopplegg.

Nytteverdi for andre: Kan brukes av andre.

Kontaktperson: Anne Enger

Spetalen skole. Spetalen. 1642 Saltnes. Tlf. 28 25 13

(Trinn 1-6 med 11 klasser og 201 elever).

Prosjekttype & tema: Info. om vannrenseanlegg og ekskursjon.

Klassestrinn: 6 kl.

Kort beskrivelse: Teoretisk gjennomgang av ingeniør i kommunen. Ekskursjon (med sykkel) til renseanlegget på Hestevold hvor elevene får se teori omgjort til praksis. Etterarbeid. Prosjektet har vært brukt i 5 år.

Nytteverdi for andre: Idé for andre skoler som har muligheten i sitt lokalmiljø.

Kontaktperson: Tor Vindenes

Andre ekskursjonssteder i Råde:

Råde kirke (Kristendom, samfunnsfag, forming/stilstudier). Kontakt: Prestekontoret.

Tomb jordbruksskole (samfunnsfag, naturfag). Kontakt: Rektor på Tomb.

Bygdeborger (samfunnsfag). Kontakt: Historielaget.

Helleristninger (samfunnsfag, forming). Kontakt: Historielaget.

Gravsteder/hauger (Samfunnsfag). Kontakt: Historielaget.

Husmannsplasser (samfunnsfag, forming). Kontakt: Historielaget og lokalhistorieutvalget.

Gruvedrift/steinbrudd (Samfunnsfag, naturfag). Kontakt: Historielaget.

Forsvarsverk fra 1905 (samfunnsfag). Kontakt: Historielaget.

Vansjøområdet (kroppspøving, naturfag, samfunnsfag). Kontakt: Historielaget, teknisk etat, idrettslaget.

Leirstrand/Oven (naturfag). Kontakt: naturfagseksjonen u.skolen.

Saltholmen (naturfag). Kontakt: naturfagseksjonen u.skolen.

SARPSBORG KOMMUNE

Sarpsborg skolestyrekontor, Rådhuset, 1701 Sarpsborg. - Tlf. 11 90 50

Kruseløkka skole, H.N. Haugesgate 33, 1700 Sarpsborg - Tlf. 11 90 00

(Trinn 7-9 med 17 klasser og 385 elever).

Prosjekttype & tema: Måling av sur nedbør, naturfag

Klassetrinn: 7. kl.

Kort beskrivelse: Materiale fra Naturvernforbundet. Tilbakemelding som "data"

Kontaktperson: Grete Trondsen

Prosjekttype & tema: Naturfag, måling av ozon i bakkenivå, tobakksplanter

Klassetrinn: 8. kl.

Kort beskrivelse: Vår- og sommeropplegg. Mislykket sommerstid da målingene denne tiden ble lærerjobb. Materiale fra Naturvernforbundet. Tilbakemelding som "data"

Kontaktperson: Grete Trondsen

Kurland skole, Peer Gynts vei 7, Postboks 652, Kurland, 1701 Sarpsborg - Tlf. 11 92 50

(Trinn 1-6 med 17 klasser og 356 elever).

Prosjekttype & tema: Kildesortering

Klassetrinn: 1. - 6. klasse

Kort beskrivelse: Kildesortering av avfall som papir, glass, batterier, metall. Organisert opplegg og samlerutiner for skolen og nærmiljøet (hjemmene). Hvert rom har eske for returpapir. Samles inn av elevgrupper hver fredag.

Evaluerings: Går flott med papir, ikke like god oppslutning om batterier/glass.

Kontaktperson: Skolens kontor

Prosjekttype & tema: Skogens betydning for nærmiljøet, o-fag

Klassetrinn: 1. - 6. klasse

Kort beskrivelse: Skog, naturløype med variert vanskelighetsgrad og poster med oppgaver.

Utarbeidet materiale: Ja, i samarbeid med Østfold skogselskap.
Evaluering: Ferdig i høst. Opplegget virker fint etter det vi har forsøkt.
Nytteverdi for andre: Idéen fin, men opplegget tilpasset vårt nærmiljø.
Kontaktperson: Britt Kristoffersen

Prosjekttype & tema: "Fiskedag" i o-fag
Klassestrinn: 3. klasse
Kort beskrivelse: Vann, sjø, hav: Livet i vannet og naturvern. Eget opplegg i samarbeid med en fiskehandler i byen.
Evaluering: Flott
Nytteverdi for andre: Ja
Kontaktperson: Lærerteam i 3. klasse

Prosjekttype & tema: "Mat og helse", heimkunnskap
Klassestrinn: 5. klasse
Kort beskrivelse: Eget kurs utarbeidet av skolen og helsesøster. Vektlegges forskjellig fra år til år avhengig av ressurser.
Kontaktperson: Lærerteam i 5 klasse

Prosjekttype & tema: "Mer om naturvern", o-fag
Klassestrinn: 5. klasse
Kort beskrivelse: Eget opplegg over 3 dager på den kommunale leirskolen. Se forøvrig prosjekt om Ullerøy kommunale leirskole Arbeidet i 5. klasse går mer på å registrere arter.
Kontaktperson: Leirskolelederne

Prosjekt og ressurser ikke knyttet til enkeltskoler:

Prosjekttype & tema: Ullerøy, kommunal leirskole, sjøtilknyttet.
Klassestrinn: 8 kl.
Kort beskrivelse: Dyr og planter i Singlefjordbassenget. Påvirknings- og rammefaktorer, regelmessige registreringer av temperatur, sikt, saltholdighet, artsrikdom og værforhold.
Utarbeidet materiale: Eget elevhefte knyttet til stedet
Kontakt: Skolestyrekontoret

SKJEBERG KOMMUNE

Skjeberg skolestyrekontor, Rådhuset, 1740 Borgenhaugen
Tlf. 16 40 11

Borgen barneskole, Borgenbråten 1, 1740 Borgenhaugen - Tlf. 16 35 73

(Trinn 1-6 med 12 klasser og 276 elever).

Prosjekttype & tema: Glomma i nærmiljøet, O-fag.

Klassestrinn: 3. kl.

Kort beskrivelse: Tegning, teori, opparbeide virksomhet

Prosjekttype & tema: Glomma i nærmiljøet, O-fag.

Klassestrinn: 4. kl.

Kort beskrivelse: Tegning, teori, opparbeide virksomhet

Hafslund barneskole, Ryesvei 3, 1740 Borgenhaugen - Tlf. 16 33 31

(Trinn 1-6 med 13 klasser og 278 elever).

Prosjekttipe & tema: Privat boligenergi, et metodisk opplegg. O-fag, norsk, forming og matematikk.

Klassetrinn: 6. klasse

Utarbeidet materiale: Undervisningshefte m/innhold: Målsetting/Plan for gjennomføring/
Elevark til kopiering

Kontaktperson: Odd Østby

Prosjekttipe & tema: Leirskoleopplegg i nærmiljøet, o-fag

Klassetrinn: 6. klasse

Utarbeidet materiale: Eget undervisningsopplegg

Kontaktperson: Odd Østby

Prosjekttipe & tema: Levende dyr i klasserommet, o-fag, norsk og matematikk

Klassetrinn: 1. - 3. klasse

Utarbeidet materiale: Eget undervisningsopplegg

Kontaktperson: Knut Antonsen

Hafslund ungdomsskole, 1740 Borgenhaugen - Tlf. 16 35 55

(Trinn 7-9 med 12 klasser og 278 elever)

Prosjekttipe & tema: Bukkenes leirskole.

Klassetrinn: 1-9

Kort beskrivelse: Kommunal leirskole, en gammel gård testamentert til kommunen for 10 år siden. Benyttet kun av skolene i Skjeberg. To veiledere, maritime opplegg, biologi, lokalhistorie og idrett, skjærgårdsturer og fiske, orientering og værtjeneste. Meget populært, timerammen for liten i forhold til etterspørsel. Skjeberg kommune og skoledirektøren bevilger midler.

Utarbeidet materiale: Årsrapporter 88-90

Kontaktperson: Dag Fredheim

Prosjekttipe & tema: Valgfagsopplegg: Miljøfag og sportsfiske (to adskilte opplegg).

Klassetrinn: 7-9

Kort beskrivelse: Deltar i aktiviteter som kalking av vann og utsetting av fisk. Samarbeid med kommunens miljøvernkonsulent er under planlegging. (Sportsfiske vil trolig gå ut neste år, og et utvidet jakt og fiskefag vil opprettes). - I 1989 gjennomførte skolen et vellykket miljøprosjekt for alle skolens elever og lærere.

Kontaktperson: Dag Fredheim (sportsfiske), Finn Svendsen (miljøfag)

Sandbakken barneskole, 1742 Klavestadhaugen - Tlf. 16 31 32

(Trinn 1-6 med 12 klasser og 256 elever).

Prosjekttipe & tema: Natursti

Klassetrinn: 1-6

Kort beskrivelse: Merket sti, oppgaver og arbeidsperm. Fagintegreert, alle klassetrinn. - (Forøvrig er en 6. klasse ved skolen med i Glommaaksjonen. I tilknytning til O-faget arbeides med natur i nærmiljøet, lokalmiljøet, Isesjø og vannverket)

Utarbeidet materiale: Oppgaver og arbeidsperm til naturstien

Kontaktperson: Marit Sivertzen

Sandbakken ungdomsskole. 1742 Klavestadhaugen - Tlf. 16 36 66

(Trinn 7-9 med 15 klasser og 367 elever).

Prosjekttype & tema: Bekkeprosjekt, naturfag.

Klassetrinn: 8. kl.

Kort beskrivelse: Prosjektet er i slutfasen av planlegging. Diverse materiell vil skaffes i samarbeid med miljøvernrådgiver (Tormod Schei).

Kontaktperson: Liv Mathisen

SPYDEBERG KOMMUNE

Spydeberg skolestyrekontor, kommunehuset, 1820 Spydeberg

Tlf. 83 77 50

Prosjekttype & tema: Miljøuke

Klassetrinn: 1-9

Kort beskrivelse: Hele kommunen har uke 18/1991 som miljøuke (første gang gjennomført vår -90). Opplegget er tverrfaglig og utarbeides i samarbeid med en kommunal komité.

Kontaktperson: Marta Lindås, Hovin skole

Hovin skole. 1820 Spydeber - Tlf. 83 75 45

(Trinn 1-6 med 12 klasser og 281 elever).

Prosjekttype & tema: 12 stk. kanoer ved Lyseren

Klassetrinn: 2. - 6.

Kort beskrivelse: O-fag, miljøundervisning i tilknytning til utflukter.

Kontaktperson: Marta Lindås

Prosjekttype & tema: "Bygda vår", O-fag/tverrfaglig **Klassetrinn:** 3. kl.

Kort beskrivelse: Miljøvennlig jordbruk inn som eget tema i år.

Kontaktperson: Marta Lindås

Prosjekttype & tema: Kalking av fiskevann

Klassetrinn: 5. kl.

Kort beskrivelse: En klasse deltar i et kalkingsprosjekt i samarbeid med Askim jeger- og fiskeforening.

Kontaktperson: Marta Lindås

Spydeberg skole. 1820 Spydeberg - Tlf. 83 79 48

(Trinn 1-6 med 6 klasser og 121 elever).

Prosjekttype & tema: Miljøundervisningsmateriell, systematisering

Klassetrinn:

Kort beskrivelse: Systematiserer in i data-base alt miljøundervisningsmateriell

Kontaktperson: Undis Myrer Berg

Spydeberg ungdomsskole. 1820 Spydeber. - Tlf. 83 76 75

(Trinn 7-9 med 9 klasser og 193 elever).

Prosjekttype & tema: Miljølære

Klassetrinn: 7-9

Kort beskrivelse: Temaet taes opp i naturfag

Kontaktperson: May Kirsti Lund Heggelund

TRØGSTAD KOMMUNE

Trøgstad skolestyrekontor, 1860 Trøgstad. - Tlf. 82 60 11

Skjøhaug skole, 1860 Trøgstad - Tlf. 82 60 11

(Trinn 1-6 med 10 klasser og 188 elever).

Prosjekttype & tema: Biotoper, O-fag og norsk (mest), men også forming og matematikk.

Klassetrinn: 2. & 5.kl.

Kort beskrivelse: Oppbygging av ulike biotoper for å sammenlikne disse mhp. plante- og dyreliv. Utgangspunkt i Mjøsaksjonen. - Lærer med 1/2-årsenhet videreutd. i miljølære i samarbeid med kollega.

Utarbeidet materiale: Oppbygging pågår av biotoper samt utvikling av undervisningsopplegg.

Evaluering:

Nytteverdi for andre:

Kontaktperson: Asbjørn Trøftbråten

VARTEIG KOMMUNE

Varteig skolestyrekontor, 1735 Varteig. - Tlf. 13 12 03

Varteig skole, 1735 Varteig - Tlf. 13 12 03

(Trinn 1-9 med 20 klasser og 377 elever).

Prosjekttype & tema: Prosjekt om forurensning, natur- og samfunnsfag.

Klassetrinn: 8. kl.

Kort beskrivelse: Elevene arbeider ut fra egne problemstillinger

Utarbeidet materiale: Rapport fra elevgruppen

Nytteverdi for andre: Liten

Kontaktperson: Knut Dale

VÅLER KOMMUNE

Våler skolestyrekontor, Herredshuset, 1520 Våler i Østfold
Tlf. 28 70 05

Våk skole, 1521 Sperrebotn - Tlf. 28 80 77

(Trinn 1-6 med 8 klasser og 164 elever).

Prosjekttype & tema: (1) Vansjø, (2) Myra, (3) Fugler

Klassetrinn:

Kort beskrivelse: Opplegget tar utgangspunkt i skolens nære natur. Gjennom attraktive undervisningsopplegg ønsker tiltaket å bringe lærere og elever i nærkontakt med naturen for å øke forståelsen og kjærligheten til det levende. Målet er også å øke forståelsen for økologi ved å handle lokalt, men tenke globalt. (1) Generell ferskvannsökologi. (2) Om myra som biotop. En flottmyr i skolens nærhet er brukt som utgangspunkt for et omfattende undervisningsopplegg. (3) Fakta om fugler.

Utarbeidet materiale: (1)Perm med lærerveiledning, arbeidsoppgaver utarbeides. (2)Undervisningsopplegg, video, slides og arbeidsoppgaver. (3)Hefter med arbeidsoppgaver og fakta: Det er utarbeidet en serie med 6 fuglehefter om 6 vanlig forekommende, men svært forskjellige fuglearter.

Evaluering: Mye tyder på at prosjektet har lyktes i å sette naturen på dagsorden hos oss.

Kontaktperson: Anne H. Lindqvist

Kapittel 2.

Prosjekt og ressurser knyttet til høyskoler og den videregående skolen

Halden lærerhøyskole. 1750 Halden. - Tlf. 18 44 44/11 11 54

Østfold skoletjeneste i biologi holder til på Halden lærerhøyskole. Skoletjenesten har flere kompendier i biologi til salg.

Varierte tilbud til skolene er realisert. De fleste er opplistet nedenfor. Et besøk på bio-avd. bestilles på forhånd. Best i tiden oktober - januar. For opplysninger om M/S Ny-Vigra, se under Fredrikstad.

Prosjekttipe & tema: "Levende biologi", ekskursjon til bio.avd. på Halden lærerhøyskole. Diverse tema.

Kort beskrivelse:

Saltvannsakvarier, sjøen som biotop, ferskvannsakvarier, marsvin, pattedyr i Norge, fugler, amfibier og krypdyr, insekter, vinterlandskap, sopp, olje og gass, livets utvikling.- Div. arbeidsoppgaver.

"Sjømonteren", en biotopmonter med fugler, dyr og planter, arbeidsoppgaver.

Oppdrett av laksefisk i skolen. Skoletjenesten samarbeider med Arbeidernes jeger- og fiskerforening i Halden om klekking og utsetting av laksefisk i Haldenmarka. Skoletjenesten gir gjerne råd og praktisk veiledning i fiskeoppdrett som valgfag og kan fortsatt formidle ekskursjoner i forbindelse med fiskeoppdrett. Mars-mai er den beste tiden til dette.

Nærmiljøopplegg, moser. Natursti for ungdomsskolen med tema moser.

"Dataugla" er under utarbeiding, fullføres i -91 for markedsføring. Et databaseprogram om planter og dyr som er aktuelle i norsk skole - enkelt dataprogram, kan brukes uten datakunnskaper.

Bestemmelsesnøkkel til planter og dyr i sjøen i Haldendistriktet. - Artskunnskap blomsterløse landplanter, enkel bildemontasje for grunnskolen

"Trær og busker på Remmen", natursti.

Opplegget er mest brukt internt, men har gitt idéer til opplegg andre steder. Feltstudier av ca. 60 arter med trær og busker. Ulike naturstier med arbeidsoppgaver er utarbeidet.

Soppkontroll som er et gratis tilbud til alle i Haldenregionen, skiller seg ut her da den i hovedsak henvender seg til publikum utenom skolen. Soppkontrollen er et samarbeidstiltak med Næringsmiddelkontrollen i Halden og Halden Soppforening.

Kontaktperson: Audun Gussgard eller Hans Jan Bjerkely

Prosjekttipe & tema: Om husdyr, ekskursjon til lærerhøyskolen (eller Fredriksten festning).

Klassetrinn: Barnehager og skoler

Kort beskrivelse: Tidspunkt medio mai - St. Hans. er følgende dyr på beite på inngjerdete områder på Remmen: Sau m/lam, geiter, kalv, hest, kaniner. Husdyra er gratis utlånt av bønder i distriktet. Halden kommune var behjelpelige med oppsetting av gjerde. Beiteområdet ligger nær ved "Den gamle skolestua", et forholdsvis nytt museumsbygg som viser hvordan skolen så ut på oldefars tid. - I tiden St.Hans til primo september blir geitene flyttet til en innhegning på Fredriksten festning.

Utarbeidet materiale: Arbeidsoppgaver

Kontaktperson: Audun Gussgard

Prosjekttipe & tema: Ekskursjon, trær og busker på Fredriksten festning, natursti.

Kort beskrivelse: Natursti med 28 av våre vanligste trær og busker.

Utarbeidet materiale: Info.brosjyre med arbeidsoppgaver.

Kontaktperson: Audun Gussgard

Hov videregående skole, postboks 97, 1801 Askim. - Tlf. 88 16 08

Prosjekttipe & tema: Naturforvaltning i lokalmiljøet

Kort beskrivelse: Et samarbeidsprosjekt mellom miljøvern avdelingen i Østfold og en klasse i GK ved Hov, med tanke på å beskrive endringene i våtmarksområdene i Askim-området og vurdere hvilke følger dette har fått for plante- og dyreliv, friluftsinnteresser og jordbruket. Prosjektet har hittil vært i planleggingsfasen, men arbeidet med gjennomføringen er begynt. Det er bygd opp et kontaktnett mellom skolen og aktuelle institusjoner.

Tosterødberget videregående skole, Postboks 3048, 1751 Halden - Tlf. 18 00 77

Prosjekttipe & tema: Hvorfor bry seg med kontoravfallet?

Kort beskrivelse: Kontoravfall er 90% papir, dette papiret kan papirfabrikken lage nytt papir av.

Hov videregående skole, postboks 97, 1801 Askim - Tlf. 88 16 08

Prosjekttipe & tema: Naturforvaltning i lokalmiljøet

Kort beskrivelse: Et samarbeidsprosjekt mellom miljøvern avdelingen i Østfold og en klasse i GK ved Hov, med tanke på å beskrive endringene i våtmarksområdene i Askim-området og vurdere hvilke følger dette har fått for plante- og dyreliv, friluftsinnteresser og jordbruket. Prosjektet har hittil vært i planleggingsfasen, men arbeidet med gjennomføringen er begynt. Det er bygd opp et kontaktnett mellom skolen og aktuelle institusjoner.

Christianslund videregående skole, Merkurvn. 2, 1600 Fredrikstad - Tlf. 31 52 65

Prosjekttipe & tema: Målestasjon etablert som del i et utviklingsprogram med formål å demonstrere tekniske muligheter ved overføring av miljødata fremkommet ved overvåking av kloakkutslipp. Oppstart av prosjektet i oktober 1989.

Kirkeparken videregående skole, postboks 113, 1501 Moss. - Tlf. 25 22 51

Prosjekttipe & tema: Tverrfaglig miljølæreundervisning i 1. klasse allmenfag.

Kort beskrivelse: Prosjektet skal gi elevene generelle kunnskaper i økologi, gi forståelse for sammenhenger mellom menneskelige aktiviteter og dagens miljøproblemer, gi dem bevisste holdninger til miljøspørsmål ved å legge vekt på læring gjennom erfaring og aktiv deltakelse. Prosjektet skal gjøre elevene istand til å formidle kunnskaper og resultater av egne undersøkelser, og prøve å få elevene engasjert i lokale miljøtiltak. Prosjektet har styrke i samarbeidet på tvers av faggrensene.

Prosjekttipe & tema: Miljøforum - kompetansesenter for miljølære.

Kort beskrivelse: Utvikling av modeller for tverrfaglig samarbeid i miljølære som vil kunne gjøre det mindre arbeidskrevende å sette i gang samarbeidsprosjekter. Formålet er å samle inn undervisningsstoff i en slik mengde at andre skoler siden kan bruke dette miljø-

forum som et kompetansesenter. Elevene vil i stor grad bli trukket med i dette arbeidet. Forumet kan ha en dialog med organisasjoner, etater, forskningsinstitusjoner o.l. som arbeider med miljøproblematikk. Forumets oppgave vil være å samle, formidle og utvikle ny kunnskap i miljølære. - Innsamling av undervisningsmateriale er startet opp. En database er under utvikling, og programmeringsdelen av denne blir utferdiget av elever ved skolen.

Prosjekttype & tema: Miljøskole

Kort beskrivelse: Samarbeid mellom industri og lokalsamfunn. 64-timers kurs over 8 dager. Målgruppe: Industri, offentlig forvaltning, naturvernere, politikere, gårdbrukere, lærere. Målsettingen er å skape en dialog mellom ulike interessegrupper i lokalsamfunnet.

Prosjekttype & tema: Vårt fysiske, kjemiske og biologiske miljø.

Kort beskrivelse: Tverrfaglig miljøundervisning basert på miljømålinger og registreringer foretatt av elevene. Målsetting for prosjektet er å la elevene arbeide konkret med miljømålinger, utprøve forskjellige modeller for tverrfaglig samarbeid under bearbeiding av råmateriale fra målingene, få elevene mer interessert i faget og til å tenke mer helhetlig, utvikle holdninger som fører til aktivitet i miljøspørsmål.

Utarbeidet materiale: Prosjektbeskrivelse, 4 sider.

Kontaktperson: Anne Marie Raade

Prosjekttype & tema: Diverse analysearbeid:

- Luftforurensningsprosjekt i samarbeid med NILU og Moss kommune.
 - Innsamling av blåskjell for giftundersøkelser sammen med Næringsmiddelkontrollen.
 - Radongassmålinger og bakgrunnsstrålingsundersøkelser sammen med skolelaboratoriet ved Fysisk Institutt, Univ. i Oslo.
 - Vanda-prosjektet, et miljøovervåkingsprogram sammen med Univ. i Bergen.
 - Ozonundersøkelser sammen med Biologisk institutt.
-

Kapittel 3. Leirskoler og leirsteder i Østfold

Solbukta leirskole i Onsøy kommune. 1620 Gressvik. - Tlf. 33 11 68

Prosjekttipe & tema: Leirskole tilsluttet norsk leirskoleforening

Klassetrinn: 5.-7. kl., forøvrig alle velkommen.

Kort beskrivelse: Opphold mandag - fredag kr.775. Tema: Livet i fjæra, sjøvett, kulturhistorie, løvtrær og busker m.m. Fritidstilbud: Robåter, fiske, ballspill, seilbrett m.m. Eier:

Norsk Luthersk Misjonssamband. Pedagogisk ansvar: Onsøy kommune.

Utarbeidet materiale: Presentasjonsfolder og elevhefte

Kontaktperson: Reidun Guldhaug

Sjøglimt leirskole i Marker kommune. 1872 Kallak - Tlf. 81 12 37

Prosjekttipe & tema: Emner det blir undervist i: Livet i ferskvann, til skogs, myrundersøkelse, miljølære - forurensning, bygdehistorie, fottur langs en flyktningrute til Sverige, orientering, kanopadling, friluftsliv, valgfrie ekskursjonsopplegg m.m.

Adventsleirskole: Drar på gårdsbesøk i fakkeltog med hest og dombjeller, julebudskapet i en gammel steinkirke fra middelalderen, forskjellige juleaktiviteter som f.eks. griseslakt, ølbrygging, baking, lysdypping, snekring, hente jultetre osv. - Skolen disponerer hest.

Kort beskrivelse: Sjøglimt leirskole ligger i skogsterreng ved Haldenvassdraget. Eier er Østre Østfold Indremisjonsskrets. Fast leirskolelærer er ansatt, pedagogisk ansvar: Marker kommune. Driftssesong vår og høst. Varighet mandag til fredag, 1 - 2 klasser. Pris: kr. 720,-. Påmelding til: Sjøglimt leirskole, Kallak, 1870 Ørje.

Sjøglimt egner seg også for utleie til andre arrangement som f.eks. weekender.

Utarbeidet materiale: Presentasjonsfolder og lærerveiledning.

Kontaktpersoner: Lisbeth Berg (tlf. 81 14 11) og Marianne Molteberg (tlf. 81 12 33).

Tjellholmen, ubemannet leirskole i Hvaler kommune. Se kap 1/Moss kommune, Grindvold skole.

Guldholmen Gamle Fyr i Moss kommune. Se kap. 4 /Miljøvernavdelingen i Østfold

Bøensæter i Aremark kommune. Se kap. 1/Aremark kommune

Kapittel 4. Miljøvernnavdelingen i Østfold

Miljøvernnavdelingen i Østfold. Postboks 325, 1501 Moss - Tlf. 25 41 00

Miljøvernnavdelingens saksfelt er nært knyttet til kommuner, lokalsamfunn og enkeltmenesker og det blir lagt stor vekt på informasjon og veiledning overfor de berørte parter.

Miljøvernnavdelingen har utgitt forskjellige trykksaker, foldere og hefter. Noen av disse lages med tanke på den brede allmennhet, mens andre lages for bestemte målgrupper. Det er også laget flere vandreutstillinger som kan lånes fra miljøvernnavdelingen. Miljøvernnavdelingen har sin egen rapportserie for fagrapporter. I mange av naturvern-

områdene rundt om i fylket har miljøvernnavdelingen laget informasjonstavler som informerer om det enkelte område. I alt dette informasjonsmaterialet finnes fagstoff som vil kunne danne ryggraden i et undervisningsprosjekt med utgangspunkt i skolens nærmiljø.

De sentrale miljøvernmyndigheter:

Miljøverndepartementet
Direktoratet for naturforvaltning
Statens forurensningstilsyn
Riksantikvaren

I Miljøverndepartementet, Direktoratet for naturforvaltning, Statens forurensningstilsyn og Riksantikvaren blir det produsert diverse brosjyremateriell. Blant annet har Statens forurensningstilsyn aktivisert seg i forhold til skoler og har utarbeidet en del materiell beregnet på nettopp denne målgruppen (mest for videregående skole).

Ta kontakt med direktoratene og departementet direkte og be om fullstendige publikasjonslister. Adresser finnes i kapittel 9, "Nyttige adresser".

Noen trykksaker fra miljøvernnavdelingen

Der hvor ikke annet er nevnt er dette gratismateriale som kan fås ved henvendelse til miljøvernnavdelingen.

Bekken - Naturens renseanlegg, en brosjyre om det åpne vannløpets funksjon som vannrenseanlegg.

Miljøvernnavdelingen i Østfold presenterer seg, en brosjyre som presenterer miljøvernnavdelingens satsningsområder og samtidig gir informasjon om mange av de viktigste miljøproblem i fylket.

Søndre Jeløy og Galleri F15, om Søndre Jeløy landskapsvernområde (selges fra Galleri F15)

Arekilen naturreservat, folder

Øra naturreservat, folder (oppbrukt men vil bli gjenopprettet).

Kurefjorden naturreservat, folder (oppbrukt men vil bli gjenopprettet).

Om dyre- og planteliv i gårdsdammene (under utarbeidelse)

Fiskekart for Østfold (fås kjøpt i bokhandler).

Vandreutstillinger

Vandreutstillingene lånes vederlagsfritt fra Miljøvernnavdelingen, men låner må sørge for transport til/fra. Utstillingene leveres i en koffert som og står montert i et rammeverk som lettvisettes opp.

Innlandsfisk i Østfold, 20 plansjer

Enningdalsvassdraget, 10 plansjer

Levende landskap, ca. 20 plansjer om vegetasjonen i landskapet (mer fagutstilling, montert på kryssfinér, vekt ca. 100 kg).

SPOR, en utstilling om kulturlandskap og kulturminner, 20 plansjer (mye opptatt).

Rapportserie fra Miljøvern avdelingen

Miljøvern avdelingen innhenter opplysninger og registreringsresultater fra mange saksfelt og lokaliteter. Mye av de innsamlede dataene og vurderingene som disse danner grunnlaget for blir utgitt i miljøvern avdelingens rapportserie. Rapportserien består av et sekstitalls titler og spenner over mange fagområder og lokaliteter.

Hittil utkommet i rapportserien:

For bestilling av rapporter, kontakt Fylkesmannen i Østfold.

1/85 Årsmelding

2/85 Isesjø 1983

3/85 Rømsjøen 1983

4/85 Tunevannet 1984

5/85 Iddefjorden 1984

6/85 Lyseren 1983-84

7/85 Kasetjern 1984

8/85 Haldenvassdraget 1984

9/85 Råterpentin - elgskader

10/85 Kystvannet fra Strømstad til Fredrikstad

11/85 Vansjø 1984

12/85 Kartlegging av vannkvaliteter i Østfold.

En regionalundersøkelse av metalkonsentrasjoner i innsjøer.

13/85 Overvåking 1984

1/86 Overvåking av vassdrag og kystområder i Østfold. Detaljplan for 1986.

2/86 Litteraturliste - rådyr

3/86 Drifts- og utslippskontroll av kloakkrensaneanlegg i Østfold. Årsrapport 1985.

3b/86 Oter i Østfold med hovedvekt på Halden kommune.

4/86 Fuktområder i kulturlandskapet

5/86 Årsmelding 1986

6/86 Beiteundersøkelser i skjærgården

7/86 Landskapet på raet i Østfold

1/87 Langtidsplan 1987-89

2/87 Fisken på Øra

3/87 Overvåking av vassdrag og kystområder. Detaljplan 1987

4/87 Årsmelding 1986/Årsprogram 1987

5/87 Fiskeribiologiske undersøkelser i Ørsjøen, Halden

6/87 Fuktområder i kulturlandskapet II

7/87 Kvikksølv i fisk i Østfold 1986

8/87 Vassdrag og kystområder - Overvåking 1985

9/87 Drifts- og utslippskontroll av kloakkrensaneanlegg i Østfold

1/88 Årsmelding 1987

1b/88 Overvåking av vassdrag og kystområder 1986

2/88 Skjøtselsplan for Bogslunden naturreservat

2b/88 Drifts- og utslippskontroll av kloakkrensaneanlegg i Østfold

-
- 3/88 Undersøkelse i Ytre Oslofjord om utbredelsen av planktonalgen *Chrysochromulina polylepsis*
- 4/88 Overvåking av vassdrag og kystområder. Detaljplan 1989
- 5/88 Handlingsplan - Østfold. Kommunale utslipp og forurensning fra landbruket
- 6/88 Overvåking av vassdrag og kystområder 1987
- 1/89 Laksen i Enningdalselva
- 2/89 Marine planktonalger - Østfoldkysten 1988
- 3/89 Benthosalgler som indikator på forurensning langs Østfoldkysten
- 4/89 Viltåker til avverging av elgbeiting på innmark
- 5/89 Glomma som fiskeelv. En spørreundersøkelse blant grunneiere og sportsfiskere
- 6/89 Botaniske verneverdier på Nordre Jeløy, Moss
- 7/89 Sjøørret. En undersøkelse av kystnære bekker i Østfold i 1988
- 8/89 Glomma som fiskeelv. En undersøkelse av fiskeressursen
- 9/89 Kalkingsplan for Østfold
- 10/89 Utslippskontroll av kloakkrenseanlegg i Østfold
- 11/89 Krepsefisket i Østfold i 1988
- 12/89 Naturfaglig bibliografi over vann, vassdrag og sjøområder i Østfold 1881-1985
- 13/89 LENKA-rapport Østfold fylke
- 14/89 Båtferdsløp mellom Haldenvassdraget og Stora Le. Biologiske konsekvenser
- 15/89 Miljøplan for Tomb Jordbruksskole
- 16/89 Strategisk plan 1990-93, Virksomhetsplan 1990
- 1/90 Vassdrag og kystområder. Overvåking 1989. Delrapport: Kystområder
- 2/90 Elgjaktleder. Oppslagshefte om elgjakt
- 3/90 Jeløy Naturhus 1985-90
- 4/90 Vannbruksplan for Glomma i Østfold - Fisk
- 5/90 Ressursregistrering/ressursvurdering i Eidsberg kommune
- 6/90 Innsjøer i Østfold. Overvåking 198 og 1989
- 7/90 Elgjaktlederkursene i Østfold 1990
- 8/90 Østfoldlandskap av regional betydning
- 9/90 Utslippskontroll av kloakkrenseanlegg i Østfold. Årsrapport 1989
- 10/90 Truete virveldyr i Østfold
- 11/90 Overvåking av vassdrag og kystområder i Østfold. Langtidsplan 1990-95
- 12/90 Undersøkelse av laksen i Enningdalselva og sjøørreten i Ørbekken og Vevlenbekken, Halden 1981
- 13/90 Kureåa - undersøkelser 1989
- 14/90 Undersøkelser av fiskevann i Østfold 1950-52
- 15/90 Vannbruksplan for Glomma i Østfold
- 16/90 Eløya, Kollen og Sletter. Fra glødende lava, gjennom tusenårige vintre til Kubjelleenger
- 1/91 Overvåking av planktonalger i ytre Oslofjord og indre Skagerrak 1990
- 2/91 Kalking av sure vann og vassdrag. Overvåking 1988-90
- 3/91 Søndre Jeløy landskapsvernområde - Skjøtselsplan
- 4/91 Undervisningsopplegg for Søndre Jeløy landskapsvernområde, hefte I og II
- 5/91 Miljøundervisningsressurser i Østfold - Katalog 1991
-

Jeløy Naturhus

Jeløy Naturhus er informasjonssenter om natur og miljøvern, naturfag og kulturhistorie.

Klassetrinn: Alle

Kort beskrivelse: Jeløy Naturhus er et informasjonssenter om natur og miljøvern som ligger på Alby gård i Søndre Jeløy landskapsvernområde. Jeløy Naturhus drives av Fylkesmannen i Østfold / miljøvernavdelingen. Stedet har en permanent utstilling som omhandler naturforhold og kulturhistorie i området og møtelokale med plass til 35 personer med diverse undervisningsutstyr og et permanent lysbildeprogram som presenterer landskapsvernområdet gjennom året. - Skoleklasser som ønsker å besøke Jeløy Naturhus må ta kontakt for å få nærmere informasjon om hva stedet kan tilby, og avtale tid for besøk.

Utarbeidet materiale: Heftet "Søndre Jeløy og Galleri F15", klassesett tilbys til redusert pris. I tillegg er utarbeidet et fyldig "lærerens hefte" som tar for seg bruk av hele området er laget. Med bakgrunn i dette kan en lærer som ikke kjenner området legge opp en undervisningsdag

Nytteverdi for andre: Åpen for alle

Kontakt: Jeløy Naturhus, postboks 867, 1501 Moss - Tlf. 27 42 47, eller Fylkesmannen i Østfold / miljøvernavdelingen på tlf. 25 41 00.

Gamle Guldholmen Fyr

Gamle Guldholmen Fyr er nærmest å se på som en ubetjent leirskole med naturfag og kulturhistorie som de sentrale fagområder.

Klassetrinn: Fra 4. klasse

Kort beskrivelse: Guldholmen fyr på Guldholmen mellom Moss og Horten ble erstattet av en automatisk fyrlykt i 1984. Samtidig ble fyrstasjonen fraflyttet, og bygningene har siden stått tomme. "Stiftelsen Gamle Guldholmen Fyr" ble dannet høsten 1989 med det formål å vedlikeholde og bevare fyranlegget på Guldholmen og legge tilrette for at bygningene skulle bli innredet og utstyrt for å ta imot skoleklasser. Stedet har 30 overnattingsplasser, varighet på besøk blir mandag til onsdag eller onsdag til fredag. Leie av stedet koster noe. Skoleklassers bruk av stedet administreres fra Jeløy Naturhus.

Utarbeidet materiale: "Lærerens hefte" skal utarbeides **Nytteverdi for andre:** Åpen for alle

Kontakt: Jeløy Naturhus, postboks 867, 1501 Moss - Tlf. 27 42 47

Oversikt over naturvenområder i Østfold

Det finnes forskjellige kategorier verneområder og enkeltobjekter. Naturresevat er den strengeste verneformen, mens landskapsvernområde er en mindre streng verneform.

Naturminne er et vernet enkeltobjekter.

Alle verneområder i denne oversikten (unntatt administrative verneområder og en del trefredninger) er vernet i henhold til **naturvernloven** og vedtatt av regjeringen som kongelig resolusjon. Forut for slike vedtak ligger mye arbeid, ikke minst registeringsarbeid. For alle verneområdene er det utarbeidet spesielle vernebestemmelser. For eksempel har alle sjøfuglreservat ferdsselsforbud i perioden 15. april - 15. juli. Forvaltningsmyndigheten for områder og objekter vernet etter naturvernloven er tillagt Miljøvernavdelingen i Østfold.

Hobøl kommune:

Stenerudmyra, se Spydeberg.

Hvaler komune:

Arekilen, *naturreservat*, næringsrik innsjø og svartor strandskog, 440 dekar, informasjonstavle og informasjonstavle.

Ilemyr, *naturreservat*, jordvannsmyr, 125 dekar, informasjonstavle.

Stensdalen, *naturreservat*, svartor-strandskog, 21 dekar, informasjonstavle.

Heia, *naturreservat*, sjøfugl, 640 dekar inkl. sjøareal.

Møren, *naturreservat*, sjøfugl, 155 dekar inkl. sjøareal.

Akerøya, *naturreservat*, sjøfugl, 2.000 dekar inkl. sjøareal, informasjonstavle.

Eseltistel, Hvaler Prestegård, *artsfredning*.

Et større antall furuer, *naturminneladministrativt fredet*, Hvaler prestegårdsskog.

Kråkerøy kommune:

To eiker, Fuglevik, *naturminne*.

Marker kommune:

Bredmosen, *naturreservat*, m/konsentrisk høgmyr, 665 dekar, informasjonstavle.

Kisselbergmosen, *naturreservat*, 735 dekar, informasjonstavle.

Langrasta, *naturreservat*, rikmyr, 180 dekar, informasjonstavle.

Spernesmosen, *naturreservat*, konsentrisk høgmyr, 185 dekar, informasjonstavle.

Storelimosen, *naturreservat*, jordvannsmyr, 290 dekar, informasjonstavle.

En gran, *naturminneladministrativt fredet*, Rødenes prestegårdsskog.

Moss kommune:

Refsnes, *naturreservat*, alm-lindeskog, 82 dekar, informasjonstavle.

Ishavet, (også Vestby) *naturreservat*, flatmyr, 20 dekar ekskl. 175 dekar i Akershus, informasjonstavle.

Eggholmen, *naturreservat*, sjøfugl, 22 dekar.

Søndre Jeløy, *landskapsvernområde*, kulturlandskap.

4 500 dekar. Mye tilrettelegging mhp. informasjon.

Jeløy Naturhus (se under Moss kommune, "prosjekt og ressurser knyttet til det offentlige utenom skoleverket").

Onsøy kommune:

Apalviken, *naturreservat*, svartor-sumpskog, 69 dekar, informasjonstavle.

Søndre Søster, *naturreservat*, sjøfugl, 185 dekar inkl. sjøareal.

Søndre Missingen, *naturreservat*, sjøfugl, 400 dekar inkl. sjøareal.

Langskjær, *naturreservat*, sjøfugl, 55 dekar inkl. sjøareal.

Steinene, *naturreservat*, sjøfugl, 55 dekar inkl. sjøareal.

Rakkestad kommune:

Bøensmosen og Berbymosen, *naturreservat*, nedbørs- og jordvannsmyr, 895 dekar, informasjonstavle.

Svenken, *naturreservat*, eksentrisk høgmyr, 360 dekar, informasjonstavle.

Rølvøy kommune:

Stordamsmyra, se Fredrikstad

Rygge kommune:

Kajalunden, *naturreservat*, smyle-bøkeskog, 39 dekar, informasjonstavle.

Bogslunden, *naturreservat*, edeløvskog, 61 dekar.

Eldøya, *naturreservat*, sjøfugl, 260 dekar inkl. sjøareal.

Kurefjorden (Rygge og Råde) *naturreservat*, våtmark, 300 dekar (+ 3.700 dekar sjø), ferdselsforbud i reservatet 1.4.-10.7. og 20.8.-1.10. Informasjonsfolder og informasjonstavler samt observasjonstårn.

En eik, Feste, *naturminne*.

Råde kommune:

Søndre Sletter, *naturreservat*, sjøfugl, 180 dekar inkl. sjøareal, informasjonstavle.

Vesle Sletter, *naturreservat*, sjøfugl, 115 dekar inkl. sjøareal.

Skiptvet kommune:

En eik, Søndre Glenne, *naturminne*.

Skieberg kommune:

Jørstadmyra, *naturreservat*, jordvannsmyr, 300 dekar, informasjonstavle.

Spydeberg kommune:

Gulltjernmosen, *naturreservat*, 660 dekar (ekskl. 125 dekar i Akershus), informasjonstavle.

Stenerudmyra, (også i Hobøl) *naturreservat*, 655 dekar, informasjonstavle

En eik, Skarberg, *naturminne*.

En gran, *naturminne/administrativt fredet*, Spydeberg prestegårdsskog.

Trøgstad kommune:

Strønes, *naturreservat*, alm-lindeskog, 67 dekar, informasjonstavle.

Tune kommune:

Valbrekke, *landskapsvernområde*, (grenser til Ågårdselva) 140 dekar.

Ågårdselva, *naturreservat*, frodig skogsområde, 170 dekar. Et godt kart i folderform er utgitt av Borregaard og Kiær Skoger, fåes ved henvendelse til Fylkeslandbrukskontoret i Østfold/skogbruksetaten. Natursti.

Solgårdhavna, *naturreservat*, 28 dekar, informasjonstavle.

Kapittel 5. Komunale miljøvernrådgivere i Østfold

I Østfold er det 6 såkalte MIK-kommuner (Miljøvern i kommunene) som har hver sin miljøvernrådgiver. Nedenfor er gitt en oversikt over innkomne svar på forespørsel om bidrag til denne katalogen (og skoleverket) fra miljørådgiverne i Østfold. I utgangspunktet vil den enkelte miljøvernrådgiver kun fungere innenfor sin egen kommune.

Rygge kommune, miljøvernrådgiver Jan Ingar Iversen Båtvik, tlf. 26 10 00

Tilbud til ungdomsskoletrinnet:

1) Hvorfor ivareta sjeldne arter i vår natur.

Østfold fylke er det fylket i Norge med flest sjeldne arter. Dette skyldes bl.a. at vi har en varm, lang sommer og passelig med nedbør. I tillegg er fylket vårt allsidig mht. driftsformer, naturen byr på mange nisjer med små innbyrdes avstander og vi har en relativt lang kyststripe samtidig som fylket preges av mer innlandsklima i nord.

Vi må se på det biologiske mangfoldet som en del av vår kulturarv som vi i dag har en forpliktelse til å ta vare på. Fremtiden vil kunne vise at sammenkobling av gener gir nye muligheter for mat, medisiner og som råvarer til industrien. En av våre viktigste oppgaver i dag er derfor å se til at et størst mulig forråd av gener tas vare på for etterslekten.

Det tilbudte opplegg inneholder en presentasjon av hvilke arter det er snakk om, hvor de finnes i fylket, hvorfor de er blitt sjeldne etc. Opplegget kan avsluttes med en tur ut hvor vi ser nærmere på enkelte av artene.

2) Ringmerking av fugl.

Akerøya ornitologiske stasjon har plass til ca. 10 stk. innendørs, men langt flere i telt utendørs. Her kan man få demonstrert fangst av fugl for ringmerking, hvorfor ringmerke fugl, alder og kjønn på fuglene, myting, trekkruter samt at en rekke arter man sjelden ser på nært hold blir vist.

Kurs har vært holdt tidligere for ulike grupper i nær sagt alle aldre, både funksjonsfriske og overfor funksjonshemmede. Nærkontakten med fugl og opplevelsene ute i felt er entydig positive. Opplegget bør vare i minst to dager (en overnatting).

Andre stikord til foredrag, etc. som Rygge kommunes miljøsektor kan bidra med:

- Generelle biologiske problemstillinger
- globale miljøproblemer
- Kommuneplanlegging
- Miljøvennlig jordbruk
- Flerbrukshensyn i skog

Kapittel 6.

Museer og samlinger i Østfold

Oversikten er i hovedsak tatt fra "Adresseliste for norske muséer og samlinger 90/91".

Akerøy fort, A. Jensen, Gravningen, 1674 Vesterøy - tlf. 277039

Aremark Bygdetun, 1770 Aremark - Tlf. 199252

Askim bygdemuseum, P.b. 225, 1801 Askim - Tlf. 885461

Bygdemuseum for Askim. Friluftsmuseum med bondegård og kjøpmannsgård. - Gammel ulvegrav, prestegårdshuset, butikk, skole og gravhauger. Gratis adgang til tunet, billetter til omvisning. Fri adgang til tunet alle dager.

Besøksadresse: Askim sentrum, Museumsvn. 11-15.

Bergtunet, 1520 Våler i Østfold. - Tlf.287005

Borgarsyssel museum, P.b. 226, 1701 Sarpsborg. - Tlf. 155011

Fylkesmuseum for Østfold. Kulturhistorisk museum med friluftsmuseum, arkeologisk samling og arbeiderhistorie. Østfoldgalleri. Bymuseum for Sarpsborg. - Barnas gård med levende husdyr, kiosk med enkel servering og salg av souvenirer, litteratur og postkort. Åpent mai - 1. september alle dager 1000-1500. Utenom sesong åpent 0800-1530. Omvisninger og aktiviteter som kan være aktuelle for skoleklasser:

- Om våren er det aktivitetssuke for 3. - 5. klassetrinn. Det arbeides da med gamle arbeidsteknikker og arbeidsmetoder (historie og etnologi).

- Om høsten er det praksisuke for lærerhøgskolen i Halden og studentene har opplegg for 4. og 5. klasse innenfor historie og etnologi.

- April til september er det omvisninger både i friluftsmuséet og samlingene som er aktuelle for alle klassetrinn (historie, arkeologi og etnologi). Omvisning kan kombineres med et tema og/eller tidsepoke. Oppgavehefter er utarbeidet til de fleste temaer.

- Oktober til mars/april er det omvisninger i muséets samlinger som er aktuelle for alle klassetrinn (historie, arkeologi og etnologi). Omvisningene i denne perioden er ikke så omfattende som omvisningene i sommerhalvåret.

- Vår, sommer og høst er det omvisninger på Oldtidsveien (arkeologi). Omvisningene omfatter også kulturlandskapet.

Elingaard museum, Onsøy kommune, 1620 Gressvik. - Tlf. 334500

Folkenborg museum, 1850 Mysen. - Tlf. 891391

Spesialmuseum med hovedvekt på landbruk og birøkt i Østfold ca. 1860 - 1955. Friluftsmuseum og bygdemuseum for Eidsberg kommune. - Kong Håkon Håkonssons fødested (år 1204), bauta, samling av nyere landbruksmaskiner. Billettsalg. Åpent 1. juni - 30. september mand. - fred. kl. 0900-1430.

Fredrikstad museum, Isegran, 1670 Kråkerøy. Tlf.342061 Regionmuseum for Nedre Glomma-regionen med skiftende, kulturhistoriske utstillinger. Utstillinger i Det Gamle Slaveri (1731) og Kruttårnet (1736) deler av Fredrikstad Festning. - Gjør-det-selv-utstilling med tema ull. I Kruttårnet modell fra 1914 med sagbruk, teglverk og bosetting, supplert med utstilling. Enkel kafeteria, salg av souvenirer. Billettsalg, åpent fra palmesøndag - 1. desember.

Fredrikstad museum holder til lengst sør i Gamlebyen.

Kongsten Fort (postadr. som Fredrikstad museum). Festningsanlegg bygd 1685 som vern av grensen mot Sverige. Underjordiske anlegg, kasematter, restaurant i kommandantboligen i sommersesongen, salg av souvenirer i Det Gamle Slaveri. Kongsten Fort er alltid åpent. Omvisning etter avtale med turistkontoret.

Halden historiske samlinger, Rød Herregård, 1750 Halden. - Tlf. 185411.

Fredrikshalds Teater. Teaterbygning fra 1838 med gammelt utstyr. Brukes som teater hele

året. Intakt eksteriør og interiør, gamle kulisser, teatermuseum, salg av trykksak. Omvisning kun etter avtale.

Stiftelsen Rød Herregård. Herregård med bevart park og hageanlegg. Interiører med stil-møbler, våpensamling, barokkhage og engelsk landskapshage. Salg av litteratur og postkort. Billettsalg. Åpent 1. mai-30. september. Faste åpningstider avrettes, forøvrig omvisning etter avtale.

Haldens Minders Museum. By- og bygdemuseum for Halden-området. Viser krigshistorie (1658-1814), festningens bakeri og bryggeri, brannvernustyr, sjøfart, handverk, kunstindustri og apotek. Salg av trykksaker og smykkesten. Billettsalg, åpent 1. juni - 31. august m.m. Omvisninger kan berstilles i oktober-desember.

Haldenvassdragets kanalmuseum v/Vidar Kjørheim, 1870 Ørje. - Tlf. 811462

Hauges Minde Museum, Roald Amundsensv. 101, 1652 Torp - Tlf. 335472 (Besøksadresse: H.N. Haugesvei 39, 160 Fredrikstad).

Hjemmefrontmuséet i Rakkestad, 1890 Rakkestad.

Hobøl museum v/K.H. Brødholt, 1825 Tomter.

Hvaler bygdesamling, Nordgården, 1674 Vesterøy. - Tlf. 377014 / 377156

Bygdemuseum for Hvaler kommune. Samlingene dekker Hvalers typiske næringer og næringskombinasjoner: Fiske, sjøfart, steinindustri og jordbruk. Gamle Hvaler båter. Omvisning etter avtale.

Jeløy Naturhus, P.b. 867, 1501 Moss. - Tlf. 274247 For nærmere opplysninger, se under kapittel om Miljøvern avdelingen i Østfold.

Kråkerøysamlingen, kulturkontoret, 1670 Kråkerøy. - Tlf. 340411

Moss Ættehistorielag - Rabekk Museum, P.b. 636 Høyden, 1501 Moss. - Tlf. 255034

Rakkestad bygdetun, v/Per Kr. Filtvedt, 1890 Rakkestad. - Tlf. 226119

Roald Amundsens Minne, Kulturkontoret, Borge kommune, Vesten 6, 1650 Sellebakk. - Tlf. 345033

Råde Bygdetun, Sarpsborgveien 13, 1640 Råde

Bygdemuseum for Råde kommune. Friluftsmuseum, viser liten Østfoldgård fra ca. 1800. Fin samling linarbeider.

Kontakt: Historielaget/nøkkel på lensmannskontoret.

Skiptvet bygdemuseum, 1816 Skiptvedt

Trøgstad Bygdemuseum, Alf O. Grinder, 1864 Rosebygda. - Tlf. 826597 (Besøksadresse: Kirkeveien 1, 1860 Trøgstad)

Bygdemuseum for Trøgstad kommune. Friluftsmuseum. "Trøgstadtunet" med 11 gamle bygninger viser bondens levemåte 1750-1850. Kornmagasin, Langsæterbygningen med innredning fra begynnelsen av dette århundret, husmannsplass.

Tune Bygdemuseum, Kulturkontoret, Tune Kommune, 1713 Grålum

Varteig Bygdemuseum, 1735 Varteig. - Tlf. 131153

Østfold Fylkes Billedarkiv, P.b. 220, Oscar Pedersensvei 39, 1701 Sarpsborg. - Tlf. 117000

Kapittel 7.

Ressurser knyttet til primærnæringene (jord, skog og fisk)

Jord- og skogbruk

Fylkeslandbrukskontoret i Østfold, *Markvn. 3A, 1740 Borgenhaugen - Tlf. 16 60 55*

Opplysningene om jord- og skogbruk er fått fra Fylkeslandbrukskontoret i Østfold. Dette kontoret er en overordnet myndighet i forhold til distriktskontorene, kalt landbrukskontor. (I kapittel 9 finnes adresser og telefonnr. til samtlige landbrukskontor i Østfold).

Primæroppgavene for landbrukskontorene er å påse at næringen (jord- og skogbruk) blir drevet i samsvar med lovverket og at fastlagte tilskuddsordninger blir benyttet etter bestemmelsene. Faglig informasjon og rådgivning både til næringsutøvere og til allmenheten er en vesentlig oppgave.

En del informative trykksaker som kan fås fra Fylkeslandbrukskontoret i Østfold:

Landbruksprosjektet i Haldenvassdraget, 2 foldere, en folder presenterer prosjektet og en folder presenterer viktigheten av redusert jordarbeiding.

Dyreliv i jordbrukslandskapet - med gode råd for å fremme et variert dyreliv, A4-format, 17 sider.

Bedre forvaltning av elg og skog, A4-format, 11 sider.

Steinrøys steinrøys, om kulturlandskapet, A4-format, 23 sider.

Småfoldere i serie om kulturlandskapet, nr. 1 - 8 (skjøtsel, gårdsmiljø, vegetasjonsbelter og vegetasjon langs veier, kulturminner, flerbruk, skole og kulturlandskap, tradisjonell kulturmark, kulturlandskapspris og flerbrukspris).

Gjest i naturen, litt om skikk og bruk ved ferdsel i naturen, litt om skogens økologi m.v., utgitt av det norske skogselskap.

Lære med skogen, (Utgitt av skogbrukets kursinstitutt, 2820 Biri).

Østfold 4H, Postboks 13, 1740 Borgenhaugen - Tlf. 16 60 55

4H er en landsomfattende organisasjon som også har sin Østfold-organisasjon. I fylket vårt er det 38 lokale klubber med tilsammen 1.500 medlemmer i alderen 10-19 år. 4H-medlemmene skal hvert år gjennomføre en praktisk/teoretisk oppgave. I 4H's formålsparagraf står: "...gjennom praktiske oppgaver å gi faglig innføring i områder som landbruk, husstell, heimeyrke, natur, miljø og lagsarbeid". 4H har utarbeidet mange arbeids- og undervisningsopplegg (flere med miljørelatert stoff) i tilknytning til disse årsoppgavene. Det gis anledning for lærere i skolen til å bruke det stoffet 4H har utviklet.

4H har en fyldig varekatalog som inneholder oversikt over materiellet som er utarbeidet i forbindelse med oppgavene. Fra katalogen sakser vi et utvalg av oppgavetitlene som er klartest relatert til miljøundervisning: Fiskestell, forurensning fra landbruket, geologi, innføring i jordlære, insektsamling, miljø, natur og planter, rent vann, sjøbruk, skogen og bygda, skog og insekter, trær og planter. Varekatalog kan man få ved å henvende seg til Norske 4H. Adressen står i adresselista.

Fiske

Fjordfisk S/L, postboks 1544 Glombo, 1670 Kråkerøy. - Tlf. 34 14 00

Bedriften tar gjerne imot besøk av skoleklasser.

Fjordfisk er datterselskap til Skagerrakfisk som ligger i Kristiansand. Fjordfisk har ca. 45 ansatte og har eget fiskemottak og lager fiskepudding, -kaker, røker makrell, graver laks, piller reker m.v. Fjordfisk tar i mot fisk fra hele Oslofjorden og Skagerrak. Flere lokale fiskemottak er knyttet til Fjordfisk (bl.a. Son, Moss, Utgårdskilen, Skjærhalden og Sponvika).

Kapittel 8.

Ressurser knyttet til det øvrige næringsliv

Moss kommune

Peterson A/S, Verket 22, 1500 Moss. - Tlf. 25 65 00

Treforedlingsbedriften Peterson A/S i Moss er en hjørnesteinsbedrift i byen som har engasjert seg i forhold til skolene. Samarbeidet har bl.a. hatt følgende innhold: Bedriftsbesøk (ute i selve fabrikkene ikke før 8. klassetrinn). Bedriften kan ved besøk tilby videokassetter, brosjyrer og annet materiale. / Bedriften samarbeider spesielt med Grindvold skole i byen og "adopterer" hvert år en ny 7.kl. som den følger ut 9.kl. / I forbindelse med utplassering i arbeidslivet, gir bedriften plass til elever. / Skulle skolen/klassen i forbindelse med prosjektarbeid eller emner i samfunns- og/eller naturfagundervisningen ha behov for mer informasjon, stiller bedriften seg til disposisjon for utfyllende stoff omkring forskjellige tema. / På forespørsel har også bedriftens folk i enkelte tilfelle besøkt skoler og barnehager.

Kontaktperson: Opplæringsleder Magnar Andersen

Kapittel 9. Nyttige adresser

Fylkesmannen i Østfold/miljøvernavdelingen, Dronningensgt. 1, Postboks 325, 1501 Moss - Tlf. 25 41 00

Miljøverndepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 Oslo 1 - Tlf. 02 - 34 90 90

Direktoratet for naturforvaltning, Tungasletta 2, 7004 Trondheim - Tlf. 07 - 58 05 00

Statens forurensningstilsyn, Postboks 8100 Dep., 032 Oslo 1 - Tlf. 02 - 57 34 00

Skoledirektøren i Østfold, Postboks 475, Kongensgt. 21, 1501 Moss. - Tlf. 25 55 20

Skolelaboratoriet for naturfagene, avd. for biologi, Postboks 1066 Blindern, 0316 Oslo 3
Tlf. 02 - 45 61 83

Skoletjenesten, de naturhistoriske museer. Adr.: Skoletjenesten, Geologisk museum, Sarsgt. 1, 0562 Oslo 5 - Tlf. 02 - 68 69 60

Det norske Skogselskap, Wergelandsveien 23 B, 0167 Oslo 1 - Tlf. 02-46 98 57

Treforedlingsindustriens Yrkesopplæring, Postboks 120 Blindern, 0314 Oslo 3

T.F.L. (Treforedlingsindustriens landsforening) Postboks 2446, Solli, 0202 Oslo 2

Norske 4 H, Postboks 113, 2013 Skjetten - Tlf. 06 - 84 50 00 (linje 270- 271)

Landbrukskontorene i Østfold:

Fylkeslandbrukskontoret i Østfold, Markvn. 3A, 1740 Borgenhaugen - Tlf. 16 60 55

Landbrukskontoret i Skjeberg, Tune og Varteig (*jord- og skogbruksetat*), Postboks 13, 1740 Borgenhaugen - Tlf. 16 60 55

Landbrukskontoret i Aremark (*kun jordbruksetat*), 1770 Aremark - Tlf. 19 92 26

Landbrukskontoret i Marker/Rømskog (*jord- og skogbruksetat*), Herredshuset, 1870 Ørje - Tlf. 81 12 33

Landbrukskontoret i Våler (*jord- og skogbruksetat*), Herredshuset, 1520 Våler - Tlf. 28 74 00

Landbrukskontoret i Rakkestad (*jord- og skogbruksetat*), Storgt. 2, 1890 Rakkestad - Tlf. 22 24 44

Landbrukskontoret i Moss, Rygge og Råde (*jord- og skogbruksetat*), Postboks 111, 1580 Rygge - Tlf. 26 11 66

Landbrukskontoret i Askim, Trøgstad og Eidsberg (*jord- og skogbruksetat*), Rakkestadvn. 1, 1850 Mysen - Tlf. 89 47 66

Landbrukskontoret i Halden (*jord- og skogbruksetat*), Rødsvn. 63, 1750 Halden - Tlf. 18 04 11

Landbrukskontoret i Hvaler (*jordbruksetat*), 1680 Skjærhallen - Tlf. 37 91 45

Landbrukskontoret i Skiptvet (*jordbruksetat*), 1816 Skiptvet - Tlf. 80 99 21

Landbrukskontoret i Hobøl og Spydeberg (*jord- og skogbruksetat*), 1820 Spydeberg - Tlf. 83 84 30

Landbrukskontoret i Fredrikstad, Rolvsøy, Kråkerøy, Borge og Onsøy (*jord- og skogbruksetat*), Hjalmar Bjørgesv. 105 - Tlf. 31 78 15

Miljørådgivere i MIK-kommuner i Østfold:

Fredrikstad kommune: Miljørådgiver Aud Veen Noodt, Postboks 312, 1601 Fredrikstad
Tlf.39 43 00

Moss kommune: Miljøvernssjef Ola Vahl, Postboks 175, 1501 Moss - Tlf. 25 25 60

Rygge kommune: Miljørådgiver Jan Ingar Iversen, Rygge kommune, 1570 Dilling
Tlf. 26 10 00

Skjeberg kommune: Miljørådgiver Tormod Schei, Skjeberg kommune,
1740 Borgenhaugen - Tlf. 16 40 11

Halden kommune: Miljøvernrådgiver Svein Syversen, Halden kommune, 1750 Halden
Tlf.18 41 11

Eidsberg kommune: Miljøvernleder J.E. Fredriksen, Eidsberg kommune, 1850 Mysen
Tlf.89 25 55

Kapittel 10.

Revidering av katalogen / Innmelding av nye opplysninger

En katalog som dette vil ha en begrenset levetid.

Dersom katalogen viser sin berettigelse som et nyttig hjelpemiddel i arbeidet med miljølære i skolen i Østfold bør den jevnlig revideres og gis ut i nye og etterhvert bedre utgaver.

I denne utgaven av katalogen vil sikkert mange finne:

- Opplysninger som er direkte feil.
- Opplysninger som ikke står her, men som burde stått her.
- Opplysninger som står her, men som ikke burde stått her.

En god og åjourført katalog forutsetter medvirkning fra brukerne. For å lette dette arbeidet er det tilslutt i dette avsnittet en konsentrert oversikt over hvilke opplysninger som vi ber om blir sendt "katalogkomiteen" hos skoledirektøren når tiden er moden for det.

Meld inn

Vi ber om at nye undervisningsprosjekter meldes inn, at uaktuelle opplysninger og eventuelle feil lukkes ut og at andre opplysninger som bør med, kommer med. Målet er at fremtidige utgaver av denne katalogen skal gi en best mulig fullstendig oversikt over miljøundervisningsressurser i Østfold, - og samtidig ikke bli fyldigere enn at den er brukervennlig.

Det er først og fremst kapittel 1 og 2 som inneholder opplysninger som jevnlig må revideres. Den videregående skolen er bare i liten grad tatt med i denne katalogen, og bør bli bedre representert i senere utgaver. En kunne også ønske å få en summarisk oversikt over viktige ekskursjonsobjekter i den enkelte kommune slik som det er gjort for Råde kommune.

Kapittel 3 er i denne utgaven fullstendig m.h.p. "vanlige" leirskoler i Østfold, kanskje også m.h.p. kommunale leirskoler. Imidlertid er det sannsynligvis flere leirsteder / overnattingssteder som ikke er med. Særlig viktig vil det være å få med lokaliteter som kan nyttes av skoler som kommer fra andre kommuner. (I leirskolesammenheng er det slått fast at det er et viktig moment at elevene får være på leirskole "i eit miljø som skil seg fra elevane sitt vanlege miljø". Dette kan ofte oppnås innen egen kommune, men kanskje ennå bedre ved å dra til en leirskole i en annen kommune).

Kapittel 4, 5 og 6 inneholder ganske fullstendige opplysninger.

Kapittel 7 er skrevet med bakgrunn i opplysninger innhentet fra fylkeslandbrukskontoret i Østfold.

Kapittel 8 inneholder ufullstendige opplysninger med utgangspunkt i at bare et "ekskursjonsobjekt" er omtalt. En ønsker at brukerne av katalogen fører opp industrier (m.v.) som man ut fra lokalt kjennskap vet har tradisjoner på å ta mot skoleklasser. Det bør kanskje ved slike opplysninger anføres om ekskursjonsobjektet kun er av lokal interesse, eller av regional interesse.

Kapittel 9 kan sikkert med fordel utvides.

Mediaoversikt: En nyutgave av katalogen bør kanskje også inneholde et kapittel med oversikt over lett tilgjengelige og aktuelle trykksaker/overheads/videofilmer m.v. Med bakgrunn i den store "informasjonsflommen" som finnes, og hvor ikke problemet er å finne stoff, men å finne frem til den kilden hvor stoffet er presentert på den **virkelig gode måten**, så bør opplysninger om den aktuelle utgivelse ledsages av en svært kortfattet anmeldelse (eg. begrunnelse for at nettopp denne boken/heftet osv. er veiet og funnet verdig en plassering i litteraturlisten).

Nye opplysninger, konsentrert oversikt:

Kapittel 1 og 2:

- Nye undervisningsprosjekter
- Viktige ekskursjonsobjekter i den enkelte kommune (Kun tatt med for Råde kommune i 1. ste utgave).

Kapittel 3:

- Leirsteder, (særlig viktig er det å få med lokaliteter som kan nyttes av skoler som kommer fra andre kommuner).

Kapittel 7:

- Eventuelle annet man har kjennskap til.

Kapittel 8:

- Dette kapitlet er det viktig å få utvidet mhp. antall opplysninger. Målet er at kapitlet skal gi en oversikt over de viktigste industrier m.v. i fylket som har tradisjoner på å ta imot skoleklasser.

Kapittel 9:

- Gi opplysning om det du/dere savner.

Mediaoversikt:

- Se avsnittet ovenfor.

Alle kapitler:

Opplysninger om -

- uaktuelle opplysninger som bør fjernes
- feil (og de riktige opplysningene)
- annet som bør med

Opplysninger sendes:

Skoledirektøren i Østfold, Postboks 475, 1500 Moss.